హా రా వ ళి.

క ల ము.

కలమా ! నింపుము సొంపుమై; విశదమై
కాంత్యుజ్జ్వలంబై, సుధో
పలసంకాశవికాసమై, మహితమా
పత్రాళిమీఁదన్ మషీ
సలిలాంచనస్మృదువర్ణమాలికల నీ
సామర్థ్య మింపొందఁ; గే
వలనీలోత్పలహాలికావళులఁ దే
వన్ దావు లేపారఁగన్.

క. వాఙ్మయము నిర్మలభావవి
ధేయమ్ముగ బుధజనాతి • ధేయముగ, జగ
ద్గేయమ్ముగ, లలితసుధా
పాయమ్ముగఁ బాఠక శ్రీ • వణపేయముగన్.

చ. హృదయమువెంటనే పరువు
లెత్తుము మేల్ రతనాలకోవ నీ
కొదవినయట్టులే; నిలుచు
చుండక మేనితళ త్తళదుగ్రిచుల్

పొదలంగఁ జేయు టే పనిగఁ

బోఁపు మనంబులన త్త్రటిల్లతా

భ్యుదయముఁ గాంచిచు ల్లైఖిబు

ఘోత్సవదాయిని ! దివ్యలేఖినీ !

మ. అమితఖ్యాతి సహింపఁగోరితలక్రిం

దైశంత నేమాయె ? నీ

క్రమమెవ్వారలకబ్బనే ! సుకవిచం

ద్రపాద్రిఘహృద్భాసితా

ర్థములస్వర్థము జేసి కూర్చెదవుగా

దాయుస్థితిన్ లేఖినీ

స్థమసంభూతసుప్రనీలమణిశ్రే

నామ్రలికా ! తూలికా !

గీ. తళతళత్కాంతి పత్త్రిసం ♦ తతుల నొలయఁ

గలకలధ్వని గతిభేద ♦ ములఁ జెలంగ

భవ్యతరమైనయక్షర ♦ పథమునందుఁ

బూల, ముత్యాల జల్లుచుఁ ♦ బొమ్ము కలమ !

గీ. తిరుగు మరుగుఁ జేసి ♦ దీనుని ప్రభుఁ జేయఁ

దిప్పితిప్పి ప్రభుని ♦ దీనుఁ జేయ

నెవనిహృదయమరుగు ♦ నేరీతి నారీతి

మెలఁగుశక్తి నీకె ♦ కలదు కలమ !

క. శ్రీమంతుల చేతులలో
సామంతముఁజూపుద్రవ్య ♦ సంతతిపోల్కిన్
ధీమంతుల చేతులలో
సామంతముఁజూపి మెలగఁ ♦ జాలెద వీవున్.

గీ. నిలిచి తనపని సతము రా ♦ ణింపకున్న
వన్నెకెక్కఁడుగాదె నే ♦ ర్పరితనంబు
జగతి విధిసృష్టియెల్లను ♦ క్షరమెగాని
కలమ! నీసృష్టియెల్ల న ♦ క్షరముసుమ్ము!

చ. స్థలముసుధానురూపము; ప్రశస్తపథంబుశుభాక్షరంబు; తా
వలము సుధీహృదంతరవి భాసిత సాధుమహాశయంబు; ని
స్తులము ప్రభావ; మేగతిని జూచిననీకుఁ గొఱంత లేదు త్రి
ప్పులఁ బడుచుంటివంచుఁదల పోయకుకష్టమెకాఫలంబిడున్!

గీ. అంబునిధిలోననుప్పుగ లైనఁగాని
జలకణము శుక్తి ముత్యమై ♦ యలరునట్లె
యజ్ఞుకడ గుడ్డిగవ్వకా ♦ యయును గాని
నీవు కవిచెంత ముత్యాల ♦ కోవవగుదు.

చ. అరమరలేక నీవు విమ
లాధ్వమ్మునం జనుచుండు వేళ నో
ప్పరయఁగ లేక దుష్టమతు
లడ్డము వచ్చిన నీవిలాసభా
సురవిమలాక్షరాకృతులఁ
జూపుచునాఁపుము; వారలంతకున్
గరకుగ నున్నఁదీవ్రపద
ఘట్టన నెట్టనశాస్తి సేయుమీ !

చ. కవులను పేరివక్రపథ
గాములచేఁ బదుటబ్బెనేని నీ
ప్రవిమలకీర్తులెక్కడివి ?
బండతనంబె శరణ్య; మచ్చటన్
దవు నది; మేలిబుద్ధి గల
దానవయే నటఁ గొయ్యవారికుం
టువదుము; పల్లటీలెగిరి
టొంకు; మదేయుపకారమయ్యెడిన్.

ఆంధ్రభారతి.

సీ. విబుధులాంధ్రిక ♦ వితతియంబును చెట్టఁ
బట్టిపారంబును ♦ ముట్టినపుడు
నావెన్కఁబోతరా ♦ జాదులచే నుప
లాలింపఁబడుచు మే ♦ ల్గాంచినపుడు
నయ్యనంతరమున ♦ నలసాని పెద్దనా
దులప్రాపకంబున ♦ నలరినపుడు
నామీఁద సూరక ♦ వ్యాదులచేఁ దగు
పద్ధతిఁబోషింపఁ ♦ బడినయపుడు
నెంతవైభవందితో? ♦ యిప్పుడిట్టి
కాలమాసన్నమైన నే ♦ గతియు లేక
యెవ్వరెటు లాగినను నటు ♦ లేగుచుండి
నసిచెడి యుంటి తే! యాంధ్రభా ♦ షావధూ

సీ. గణయతిప్రాసల ♦ ఘనము లేమిటి
యూ" కుంటువడిపోవు ♦ ననెఁ
గణముండఁదగు; "నైసు" ♦ గానుండు
క్కనవి "యూస్లెస్"నని ♦ కేరలువరు

వ్యాకరణంబేల? ♦ వలదు "మైందున" కెక్క
నట్లువ్రాయవలయు ♦ ననెడివారు
కాదొక్కకవిప్రయో ♦ గింబున్నఁ జాలు "న
పై" చేయనగునని ♦ పలుకువారు
నగుమహానుభావులు కవు ♦ లైరి; నీకుఁ
బ్రాణములు మీఁదికిని వచ్చె; ♦ నచ్చటచట
విబుధులున్నార లమృతంబు ♦ వేయఁగలరొ!
యుఱకచూచుచు నుండెద ♦ రో? తెలుంగ!

సీ. పాండురోగము కల ♦ వానిదేహమువోలెఁ
బైపూఁత మెఱుఁగుల ♦ పద్యములును
నబలుని యగ్గంబు ♦ లటు నీరసములై
పసివాళ్లు సెందెడి ♦ వచనములును
సరవి నున్మత్తప్ర ♦ సంగంబులం బోలి
కడు నసందర్భదు ♦ ష్కల్పనలును
కల్లుఁద్రావినవాని ♦ కాఱుకూతలవోలె
బడబడలాడెడు ♦ పాడుపదము
లిన్ని యన్ని యనుచు లెక్క ♦ యిడఁగరాక
వెలయుచుండె నీనాఁడు; వి ♦ వేకమును స్వ
భావము ననుమాటయె లేదు ♦ పదకవులకు
నకట! యిటమీఁద నెటులౌనొ ♦ యాంధ్రభాష.

సీ. కేవలశ్లేషయే, ♦ కావలయుంగావ్య
మాధురికనుబుద్ధి ♦ మానుదాఁక
ఘననారికేళపా ♦ కమున గ్రంథము వ్రాయు
కవిప్రౌఢుఁడనువాఁడు ♦ కడచుదాఁక
దీర్ఘసమాసముల్ ♦ తెగివ్రాయకుండినఁ
దేలిక యనువెఱ్ఱి ♦ తీఱుదాఁక
నొకశబ్ద మగుపల్కు ♦ లుండుపద్యంబులే
హృద్యంబులనునాఁడు ♦ లేగుదాఁక
తలఁచినప్పుడె యెన్నొప ♦ ద్యములువ్రాయఁ
దగుననుకవుల్ జనించుట ♦ తగ్గుదాఁక
ఎంతతపియించినను నీకు ♦ నెప్పటివలె
వెలయుభాగ్యంబు గలుగదో ♦ తెలుఁగుబాస!

సీ. పరగఁదత్సమతద్భ ♦ వవ్యాజమున సంస్కృ
తంబుఁగైకొని వేడ్కఁ ♦ దనరలేదె!
దేశభాషలఁ గొన్ని ♦ దేశ్యపదంబుల
స్నేహమునఁ జేకొని ♦ నెగడలేదె!
తత్తద్విశేషసం ♦ దర్భంబులందన్య
భాషాపదములలోఁ ♦ బఱుపలేదె!
నిక్కంబుగాఁ జూడ ♦ నీవొక కొన్నిభా
షలలోననుండియే ♦ కలుగలేదె!

కొత్తయో యన్యభాషలోఁ ♦ గొనుట నీకు?
మంచియో చెడ్డయో నాదు ♦ మాట వినుము
మంచిభాషల నీవొక్క ♦ మార్చుకొనుచు
నిలుపుకొనుమమ్మ! నిను నీవె ♦ తెలుఁగుబాస!

సీ. దేశభాషాభివృ ♦ ద్ధికిఁ బాటుపడుచు స
మాజంబులను గూర్చు ♦ మహితులార!
మదిఁదన్పుగతిమృదు ♦ మధురరీతులఁబ్రబం
ధములువ్రాయుకవిమూ ♦ ర్ధన్యులార!
గురువిమర్శనమున ♦ గుణదోషములు నిర్ణ
యింపఁజాలెడు విబు ♦ ధేంద్రులార!
శ్రద్ధాళురై యని ♦ శంబు సద్గ్రంథముల్
చదివి యానందించు ♦ సరసులార!
పండితుఁడు మొదల్ బాలుని ♦ వఱకుఁ జదువఁ
దెలియగలయట్టిగ్రంథముల్ ♦ వెలయుదాఁక
నవి స్వభావాన్వితంబులై ♦ యలరుదాఁక
నాంధ్రభాషాసమభివృద్ధి ♦ యగుట కల్ల.

గీ. కవులకిట్లువ్రాయఁగ బుద్ధి ♦ కలుగుఁగాక!
దీనినే పండితులు సమ ♦ ర్థింతురుగాక!
దినమునకు నొక్కవింతగాఁ ♦ దెలుఁగుబాస
దేవదేవునికరుణ వ ♦ ర్ధిల్లుఁగాక!

చ. ౫౯౫

గృహలక్ష్మి.

క. రతనంబు చేత మేల్మిగయొ
రతనము మేలిమినొ జగతి • రాణించుటయున్
బతిచేత సతియొ సతి చేఁ
బతియో వెలయుటయు, నెఱుఁగఁ • బడ దెవ్వరికిన్.

ఉ. ఏమొక వాక్యమిందు వచి
యించెద మొప్పిదమంటయే బుధ
గ్రామణులైన వారినుడి.
కారము; సమ్మదసంభ్రమావలో
కామిత కౌతుకాభ్యుదయ
మా గృహిణీరమణీయదర్శనం
బే మహనీయు చిత్తమెల
యించునొ వాని దెభాగ్యమన్నఁగన్.

గీ. అవనిలోఁ గల్గుపూజ్యవ • స్తువులలోనఁ
జెలువ తానొక్కఁడయి ప్రకా • శించు ననినఁ
గాంత గేహమ్ము నకు నలంకారమనెడి
మేటికవివాక్యరత్న మేమిటికిఁ జాలు?

చ. నరులపురోభివృద్ధికిస
నాతనకారణశక్తియైవిభా
స్వరవరగేహరాజ్యవిభ
వంబునకాదిమసన్నిధానమై
పరగెడుమానినీవిమల
పావనచిత్రచరిత్రమేకవీ
శ్వరుఁడురచించితృప్తిఁ
గనఁజాలునొానిక్కమతెల్పుఁడెల్లరున్.

సీ. తనయమైతనతల్లి ♦ దండ్రులమదిముద్దు
పలుకులనాటపా ♦ టలనుదనిపి
కాంతయైప్రాణేశు ♦ కనుసన్నలమెలంగి
యనుకూలవర్తని ♦ యైచెలంగి
కోడలైగుణముల ♦ కుప్పయోాయనఁగఁదా
నత్తమామలకెదు ♦ రాడకుండి
అత్తయైకోడండ్ర ♦ ననుఁగుఁదసూజుల
నయ్యైవిధంబుల ♦ నాదరించి

గీ. అఖిలరూపంబులనుదాన ♦ యగుటకతన
నఖిలరూపంబులకునుదా ♦ నాథ్యయగుచు
లలితసంసారసామ్రాజ్య ♦ లక్ష్మియనఁగ
నిహపరసుఖంబులిదువది ♦ యింతికాదె?

లనందియల్ గదలఁ
గానెదురై దరహాసయుక్తమై
కలకలలాడు నెమ్మొగముఁ
గన్పడఁ జేసెడు నప్పుడెంతగాఁ
గలఁగెడు మానసంబయినఁ
గౌతుక మందఁగఁ జేయుచుండునా
చెలువల గేహలక్ష్ములని
చెప్పుటచాలునొ చాలదో కదా!

గీ. వనిత గృహరాజ్యలక్ష్మియే • వాస్తవముగఁ
గానిచోఁ దత్కటాక్షను • శ్రీనియుక్తి
కలరి సామ్రాజ్యధారేయుఁ • డైనఁగాని
పూరుషోత్తముఁ డెదఁగూర్పఁ • బూను టేల?

ఉ. పంటయుఁ బాడియున్ బలము
పారక శాఖిభవంబు భాగ్యమున్
దంటతనంబు పౌరుషముఁ
దాల్చినయేనొక యింటివారుగా
నుంటకు మంగళాంగులున
యోన్నత పూతచరిత్రలైన వా
ల్గంటుల సాహచర్యములె
కావలయుం గద పూరుషాళికిన్.

గీ. పురుషునకునర్ధదేహమై ♦ శరణమునకి
శరణ్యమైఘనసంసార ♦ తరణమగుచు
సకలసౌభాగ్యములకు సం ♦ స్థానమైన
వనిత లేకున్న భవనము ♦ వనముగాదె ?

గీ. అలరుమొగమునఁనిల్లాలు ♦ తలుపుచాటుఁ
గాఁగనిలుచుండి వెన్నెలఁ ♦ గాయునొక్కొ
చిఱునగవుగాని తేనియ ♦ చిందునొక్కొ
నెఱపలుకుగాని నెఱపిరం ♦ జించువిభుని.

ఉ. మేలిమి పైఁడి ప్రాఁత పస
మించు బవంతులనంగణంబులన్
నీలమణీవితర్దికల
నిర్మలభత్త్యపవిత్రశాలలన్
వేలుపుటిండ్లలోననొక
వింతహొయల్ చెలఁగంగఁగూర్మియి
ల్లాలు మెలంగుచుండినగృ
హంబెగృహాంబుధరాతలంబునన్.

క. జిలిబిలిపలుకులముద్దులఁ
జిలుకుకుమారునొడిలోనఁ ♦ జేరిచికొనిజో
లలువాడినిద్రవుచ్చెడు
జలజేక్షణకలుగునిల్లు ♦ స్వర్గంబుగదా !

౫. జగతి రెండింటిచేత నే ♦ జరగుచుండు
ధనముచేతను సత్కళా ♦ ధనముచేతఁ
దలఁపన విరెండు కాంతాధి ♦ ద్వైతము తె
సారమతులిది నిజమని ♦ తీరపలయు.

కపోతము.

క. శ్రీమంతంబై విభవో
ద్దామంబై పుణ్యలోక • ధామం బగుని
త్యామోద స్థానముహ
స్తామలకం బగును సుకృతు • లగువారలకున్.

క. కంటఁ దడి యేల పెట్టెదు?
వింటికి మొగమెత్త వేమి • వెత చేకూరెన్
దంట నెడఁబాసియేమిటి
కొంటిగ లేపూవిగొమ్మ • నుంటి? కపోతీ.

క. జలజలఁ గన్నుల నశ్రులఁ
జిలుకుచు మెడఁగుంచి క్రుంగి • చెలువమెడసి యీ
యెలగొమ్మ నొంటికాలున
నిలిచి తపించెద విదేటి నెగులె? కపోతీ.

క. మెత్తని రెక్కలు, జిగిదళు
కొత్తెడునును మేను, మెఱయు • చుండెడినెమ్మో

మిత్త్రుఁ గేటికి వాఁడెవో?
చిత్త మెఱియఁదోడఁగనాకుఁ ♦ జెప్పుమ కపోతీ.

క. నిలిచి నిలిచి గురగురమని
పలికెద వీ తేఱుఁగు ప్రియుని ♦ పజ్జవసింపం
గలనాఁటిదానివలెనే
దలఁత వోడముచుండె మనము ♦ వందఁ గపోతీ.

క. ఎగురఁగఁజూచెదవంత నె
యెగురఁగలే వెంతో దప్పి ♦ నెలసితి వేమో !
వగరుచు గతిఁ దోఁచెడు మొగ
మొగుపక నోరిట్టి తెఱచె ♦ దేమొ? కపోతీ.

క. ముకుఁ జొనిపి ఱెక్క లార్పవు;
చకచక నోడలట్టు నిట్టు ♦ సవరింపవు; వా
లిక మూపుఁ జూచి కులుకవు;
మొక మింతయి కుందనేమి ♦ మూఁడెఁ? గపోతీ!

క. నిలిచిన నిలువక
కలఁత వోడముదానివోలెఁ ♦ గడువడి నేలా
సెలగొమ్మమాటునకుఁ జని
వులుకుపులుకుమనుచుఁ జూచి ♦ పొక్కెదె? చెప్పుమా!

క. ముకుపుటముల నాహారము
నొక దొక రందించుకొనుచు ♦ నుండెదునిను నీ

సఖునిఁ గనుచుందు నెప్పుడు
సకటా! నేఁ డెచటి కేగె • నాతఁడు? చెడుమా!

క. పగఁగుఱ్ఱింగి సొగసుగ్గివ
మొగిడిచి తోనె కనుపిచ్చి • మూర్ఛిల్లెదు నీ
మగఁడు కలలోనవిన్నం
దిగవిడిచినయట్లు తోఁచె • నే? చెప్పుఁగా!

క. వలిగాలి చివురుపవస
లోలయింపఁగఁ బ్రియునిఁ గూడి • యుండెదునీ కే
యలజడి యేటికిఁ గల్గెనో?
పలుకుము నాతోడ; జాలిఁ • బడ లేనింకన్

క. రిక్కించి దెసలఁ జూచెద
విక్కడ నిను డించి మేఁత • కేగినవిభుఁడే
చిక్కులఁ బడియెనో యనువగఁ
జిక్క; నినుంగాంచఁ గడుపు • చెరు వగుచుండెన్.

క. నోరెఱుఁగనిపక్షికి నీ
కారాటముఁ దూర్ప నక్క • టా! నీదుమనో
హారు వలఁ బట్టి యాతనిఁ
గ్రూరుఁ డొకఁడు బుట్టఁ బెట్టి • కొని పోఁడుగదా

క. అదిగో! చిక్కనినెత్తురు
కుదులఁగ నెలగొమ్మగుఱ్ఱిచ్చ • కొనియున్నది యా

పదునగు బాణము; నీప్రియు
నెదుఱొమ్మున నాఁటి దూసి • మేగిన దేమో!

క. ఇది నిజమే యయ్యయో!
పొదలెడు నీమగని హృదయము • పుటభేదనమై
పరిదరాఖ్యసార్థకంబుగఁ
బరనై యమదూతభంగి • భయ మిడుచుండెన్.

క. పతులుఁ వగఁ బొగుల సతులన్
సతులు వగం బొగులఁ బతులఁ • జంపుదు రకటా!
మతిహీనులు మృగయులు దు
ర్గతు లున్నవటన్న భయము • గలదో? లేదో?

క. కలకలఁ గూయుచు ముద్దులు
గులుకు కపోతములఁ బెంచి • కొందురుగా కి
ట్లలుగుల పాల్సేయుదురే?
యలరుం గుసపాన గుఱిత్తు • రటర? కిరాతా!

క. కటికితనంబున కే ము
చ్చటపడి యెద వెట్టిపావ • జాతివోపారిఁబుల్
కటకటఁబడ నేసెదవ
క్కటా! బిడ్డలఁ గన్నకడుపు • గాదే మృగయా!

క. జీవన విహావనసీమల
నీవారము మనుపు; మనుపు • నీ వనుభావం

బాపహిలఁ గూయుపక్షుల
నే వేఁటాడెడు కిరాతుఁ • డెంత యదయుఁడో?

క. అలుగా! యని వెనుదీయని
బలియురపైఁ జూపు నీడు • వాఁడితనంబీ
పులుగునును మేన నటవే!
మెలయునె దయ బోయ నాశ్రి • యుంచిననీకున్!

క. మీయుసురు లపహరించిన
బోయఁడు సుఖ మొక్కపూట • పొందునొ లేదో!
మీయుసురుదాఁకి యాంతని
వేయుగతులఁ గలపకుండ • విడదు కపోతీ!

క. అలు గలుకుడైనచోటన్
బులుఁగు నిలుపదందురో క • పోతి! యిదేలే
చెలువునెడ బాటు నెమ్మదిఁ
గలఁగింపఁ దెగించి చావఁ • గాఁ దలఁపవుగా?

క. మెడ వ్రేలవైచి, వడవడ
వడఁకుచుఁ, గన్నుగవఁ దేల • వైచి, పదంబుల్
తడఁబడ ఆక్కొర్చి, భువిం
ఇడమోమై పడితి వసురు • విడలేదుగదా!

క. అయ్యో! యింక నేమున్నది?
కొయ్యావడె నేమ్రను గుండె • కొట్టుకొనదు నీ

రమ్యో నొడలు శ్వాసము రా
దయ్యె నసురు విడిచి పోయె ♦ నా? యకటకటా!

క. పతికిని సతియే సతికిం
బతియే గతి యని తలంచు ♦ పక్షివిగాసన్
బతి యీలోకము విడువఁగ
నతని ననుసరింప నిట్టు ♦ లైతే? కపోతీ.

క. జగమంధకారమయమై
వగపు సముద్రమయి బ్రిదుకు ♦ భారంబై తోఁ
వఁగ మగనిఁ గోలుపోయిన
వగఁ గూలిననిన్నుఁ జూడ ♦ వగ వయ్యెడినే!

క. వలపులఁ గూరిమి నెరపెడు
తలఁపుల నొండొరుల కుంచు ♦ దంపతులకు దు
ర్బలవిధిచేత వియోగము
గలిగిన సేకరణి నోర్వఁ ♦ గావచ్చుఁ? గటా!

క. చెలువల సుఖదుఃఖములకు
చెలువములకుఁ బ్రియములకు ♦ జీవమ్ములకున్
చెలువులకలుములె యూఁత
మ్ములని మెఱింగికొని చేరఁ♦బోయితె? ప్రియునిన్.

క. చనిపోపు మగని విడి, న
చ్చిన వేఱొక మగనిఁ గోరి ♦ చేరెడు పత్నుల్

నినుఁ బోటివారు గారే
కనుఁగొన నది నీకుఁ దప్పు ♦ గాఁ గనఁబడెనే?

క. ఓ వెఱ్ఱిపుల్గ! యేటికిఁ
జావవలయునమ్మ! నీదు ♦ సంతతి బ్రదుకం
గా వెరవు గలదె? విధవ యు
జీవించి సతీవ్రతంబుఁ ♦ జెల్లింపరటే!

క. చెలువల రెండవ పెండ్లికి
బలవంతము చేయుదురటె! ♦ వలదనుచుండం
గులజులు; దూరాలోచన
వలదే? చాకున్ననీవు ♦ భావము చెడునే?

క. కులకాంతల నినుఁబోలం
గలవారలు కోటి కొక్కరు ♦ గలరో లేదో?
కులశీలవ్రతనియమం
బులు నీకే చెల్లెనమ్మ ♦ పులుగుపడంతీ!

క. మనమిచ్చినతని కేమి
చ్చిననైన ఋణంబుఁదీర్పఁ ♦ జెల్లదని కదా
చనవిచ్చినమగనికినై
తను విచ్చితి వెంతసుగుణ ♦ ధన్యవో పతగీ.

క. నిన్నెఱుఁగుదు నీతిన్నని
తెన్నెఱుఁగుదు వంగడంబు ♦ తెరఁగెఱుఁగుదు నో

పున్నెపుఁబులుగ ! మాప్రేమను
కొన్నను గొల మూటగట్టు ♦ కొనుటయె గాదే!
క. అరుగుము దివ్యపతంగీ !
యరుగు! మరుగు! మమలమైన ♦ దానందదమై
తిరమై తేజోమయమై
పరగుపదంబునకు విభుని ♦ పరిసరమునకున్.
క. అందఱు సదయహృదయులే
యందఱు సమభావయుతులె ♦ యందఱ అమృతులే
యందఱుఁ దృష్ణారహితులె
యం దెందును మృగయు లుండ ♦ రరుగు కపోతీ!

పంజరకీరము.

క. అలరుంబోఁడుల మొత్తని
యలరింగేల్దోయిఁ బెంచుగఁ ♦ సంతతిపుణ్యం
బలవడియోఁగాన నిన్నా
యలరువిలుతువాహనంబ ♦ నందురు చిలుకా!

క. రతనపుఁబంజరమున సం
తతమును వసియించి పంచ ♦ దారయుఁ బండున్
హితమతి భుజియించెడు స
ద్గతి నీవేగాక యెవరు ♦ గాంచిరి? చిలుకా!

క. అంతిపురంబునఁ గలసీ
మంతినులెల్లరును నీదు ♦ మాటలువినసుం
కింతురు సంతసమునఁ బ
ల్కింతురు మోదమున నాల ♦ కింతురు చిలుకా!

క. మన్నించుదొరలునీకుం
గన్నాకై పోషించుచుండఁ ♦ గా నెన్నఁటికిన్
నిన్నుఁ బరులెవ్వరైనం
గన్నెత్తియొకింత చూడఁ ♦ గలరే చిలుకా!

క. సకలఫలంబులునీమ
న్కికిఁ జేర్చుటకాకపల్క ♦ నేరిపె నీప

లోకైకవేయువరాలుగ నె
న్నికొనెద నేమిటఁ గొఱంత ♦ నీకో చిలుకా!

క. గాటపుఁ గూరిమినీకుం
బాటలుఁ బద్యములు నేర్పి ♦ వలసినచోటన్
మాటకుమాటకు లంచము
పూటకుఁ బూటకు నొసంగి ♦ పోషితురు చిలుకా!

క. అరమరలు లేక నీవుం
గొరవంకయు నొకరికొకరు ♦ కోడిగమాడం
దొఱసును మఱిమీముద్దుల
గఱగఱికలు మెచ్చవచ్చుఁ ♦ గాదే చిలుకా!

క. కొదువుపడకుండ నీకె
వ్వైదివలయునో దానిఁ గూర్చు ♦ నేలికలుండన్
సదనమున నుండునీకు
న్నది లేదను చింతవలయు ♦ నా? రాచిలుకా!

క. ఫలములచేఁ దనుయాత్రిం
జలుపఁగలవు సంతతైక ♦ సనాత్రగ్గరతిన్
మెలఁగెదవు, రామనామముఁ
బలికెదవట, మింకకంటె ♦ భాగ్యముగలదే!

క. చిలుకా! నీపంజరమును
వెలలకుమీ మొఱసుగందు ♦ పిల్లులుకడువి

చ్చలవిడిఁ దిగుచున్నవి
బలవంతముగాఁగనొడిసి ♦ పట్టునొ? యేమో!

క. కవకవఁ గూయుచుఁ జదలన్
జివచివఁ జను నడపిజాలి ♦ చిలుకలపలుకుల్
చెవియిచ్చి యేలవినియెద
వవమతి నెగురంగ జెక్క ♦ లార్చెద వేలా?

క. తెగియించిగుంపుగుంపుగ
గగనంబునఁ దిరుగుచిల్క ♦ గమిఁగనియుప్పొం
గఁగఁబోకు మట్టిమార్గము
తగదుసుమీ నీకునిది య ♦ థార్థము చిలుకా!

క. ఆయొడిసెలవేరిటులున్నా
రాయిడులా చెట్టు చెట్టు ♦ రాకలుపోకల్
నీయెదఁదలఁపవె? యేగతిఁ
బోయిబ్రిదుకఁ గలవు భ్రాంతిఁ ♦ బొందకు చిలుకా

క. బంగరుగజ్జెలుకాళ్లనె
సంగఫలాహారములుల ♦ సన్నీరములున్,
జెంగటనుండఁగ నవహా
రాత్ర్యంగణములనుండు టెవరి ♦ కబ్బునెచిలుకా!

క. కికురించిపోయినంతనె
ముకుగాటులు గోళ్లమొనల ♦ పోటులెకానీ

*యేకట! నిను బ్రిదుక నిత్తురే?
మొక మెఱుఁగని చోట బ్రిదుకు ♦ పొందులు గలవే.

క. ఒక్కరు పెట్టిన ఫలములఁ
జక్కఁగ మెక్కితివి చిన్న ♦ తనమాదిగ నీ
వెక్కడ? కానన వాటిక
లెక్కడ? నిలువంగ నేర్తు ♦ వేత్రుటినైనన్?

క. మనిచెడివారలనే న
మ్మనినైజము గలుగువక్రి ♦ మతివగు నీమే
లునకె నినుఁ బంజరంబున
నునుపవలసె ననుచు నెఱిఁగి ♦ యుండుము చిలుకా!

క. మదివెనుక ముందు నరయక
మొదిదోఁచిన నదియె చేయు ♦ దెఱుఁగవు లాభం
బిదియని నష్టం బిదియని;
వదలి చనిన మీఁదఁ గీడు ♦ వచ్చును జిలుకా!

క. అవివేకము నైజము నీ
కెవరేఁ దెలుపక యె తెలియు ♦ నెఱుఁగవు స్వేచ్ఛం
దవిలి చరియింపఁగా నే
రవు వెడలఁగఁ బోకు పంజ ♦ రంబును జిలుకా!

క. సరివరువారు మిన్నం
దిరి నేనీపంజరమునఁ ♦ దిరుగవలసెనం

చోరలకుమునీకున దికి
సరిపడదిటఁగలదు నీకు ♦ సౌఖ్యముచిలుకా!

క. ఎగురఁగ లేపించుకయును
డగకును నాఁకటికిన్నింత ♦ తాళప్రగడియుం
పఁగలేపు మేఁతనిటనిను
దిగవిడిచిన నెట్లుగా బ్ర ♦ దికెదవు? చిలుకా!

క. దూరాలోచన సేయఁగ
నేరక యడిచూసనెదిరి ♦ నిన్నెఱుఁగకయే
వారిని పిరిచిఁ గనుఁగొని
కోరకునీతలకుఁ దగని ♦ కోరిక చిలుకా!

క. చిలుకా! యీపంజరమున
నిలిచిన నినుఁబ్రియసఖిగ గ ♦ ణింతురునీప
ల్కుల నాదరింతురంతటఁ
గలిసితిరుగు చిలుకకట్టి ♦ గౌరవమున్నే?

క. పొట్టకుఁజాలక చెట్టుం
జెట్టునకుం దిరుగుచుండు ♦ చిలుకలవలెనే
నట్టడవులఁ బడి చనని
కెట్టులు సౌఖ్యమునితోఁచె ♦ నేరాచిలుకా!

క. వరిచేలజొన్నచేలం
బరిగలనేరికొని తినుచుఁ ♦ బైఁబడుదేగం

దెరలింపలేక దిక్కఱి
యఱమచుఁ దిరుగాడఁ గోర ♦ నౌనే చిలుకా!

క. పలుగాకితనమునను బా
ములకోరిచిచ్చెల్లఁబెట్టి ♦ పోవఁగఁ జనునే
యలవెఱఁగి బోయలొగ్గిన
వలలోఁబడఁ బ్రాణహాని ♦ వచ్చునుగాదే.

క. వనమెఱుఁగపుఁబోయల జీ
వనమెఱుఁగవునీవునిక్క ♦ వముగ స్వీయం జీ
వనమెఱుఁగవు కవిసంభా
వనమెఱుఁగవు భవనమెట్లు ♦ వదలెదు చిలుకా!

క. ఇదినీకుఁదగినసదనము
కదలకుమిటనుండి తుష్టిఁ ♦ గాంచుమయిదిగా
దదియదిగాదిదియనినె
మ్మదిఁదోఁచినరీతిఁజనకు ♦ మా! రాచిలుకా!

క. నీపెద్దలెప్పుడో యెట్టులొ
నైపుణ్యముఁజూపి మెలఁగి ♦ నారనుమిథ్యా
వ్యాపనముసుకవికల్పిత
మీపట్టుననమ్మిచెడకు ♦ మీరాచిలుకా!

క. నీనెమ్మదికిన్ మానవ
ప్రాణములకు నీవెపజ్రి ♦ పంజరమగుచున్

బూనిచరింపఁగ నేర్పరి
వేనానిచిత్రంబ్రాత్రెం • నేగఁగఁ జిలుకా !

క. పోషింతురు కాంతలు సం
భాషింతురు భాగ్యవతులు • పరమార్థవిదుల్
భూషింతురెల్లరును సం
తోషింతురునీగుణోన్న • తుల్ గని చిలుకా!

జీవగీతము.

నీ వెవరో? జీవమా! నిన్ను ♦ నే నెఱుంగ
నాకు నీకును ననుబంధ ♦ సంబు కలిగె
నేమియో యెందులకో యిది ♦ యెఱుఁగరాదు
ఇంతకాలంబు గడచిన ♦ నేమొకాని
యెప్పు డెచ్చట నేరీతి ♦ నీవు నేను
గలసికొంటిమొ బోధంబు ♦ గాకయుండెఁ
గాని, నీవును నేనెప్పు ♦ డే నొకప్పు
డెడసిపోనుంటి మంచు నే ♦ నెఱిఁగికొంటి
జీవమా! చాలనాళులు ♦ నీవు నేను
కష్టకాలంబునను సుఖ ♦ కాలమునను
నొక్కమాదిరిగాఁ గూడి ♦ యున్నవార
మకట! నిశ్చలమై, సత్య ♦ మైన సౌహా
ర్దంబు గల ప్రియమిత్రులి ♦ ద్దఱుఁ బరస్ప
రంబువిడనాడి చనుట క ♦ ష్టంబు గాదె!
విధివిధానంబుచే నొక్క ♦ వేళ నట్లు
విడిచిపోవుటయే సంభ ♦ వించు నేని
వేఁడినిట్టూర్పు నొకసారి ♦ విడుము కంటె

నొక్కయించుక కంటిని • రోడ్చు కంటె
జీవమా! యిఁక నెవ రేమి • చేయఁగలరు!
హా! ప్రియమిత్ర ప్రియ! నను విడ • నాడునప్పుడు
నే నెఱుఁగకుండ దొంగనై • నానఁ బొమ్ము!
నా కెప్పుడు గూడ నీ ప్రసా • దమును గూర్చి
కొంచెమైనను సూచింప • నెంచఁబోకు
నీ మనసు వచ్చినప్పుడే • నీవు పొమ్ము!
పిలుపుగైకొనవలదు నా • చెంత నీవు
కాని, యింతటికంటె మే • లైనదియును
పావనంబైనదియు నైన • పదమునందు
దిరిగి యొసఁగుము నాకు నీ • దరిసెనంబు.

ప్రణయకోపము.

(రాధాకృష్ణులు.)

కవులకు స్వభావవర్ణన ♦ కష్టతరము
ప్రకృతిచిత్రంబు గ్రహియింపఁ ♦ బాలకులకు
నంతకంటెను గష్టమౌ ♦ నైన సుస్వ
భావమాధురికిని లేదు ♦ పరిమితంబు.

జలదమాలిక నింగిపై ♦ నలరుచుండ
మెఱుఁగుదీవలు మిలమిల ♦ మెఱయుచుండఁ
బాటుపాటుగఁ జినుకులు ♦ పడుచునుండఁ
దఱచుగాక తుషారంబు ♦ గురియుచుండ
రివ్వరిక్కైన వలిగాలి ♦ రువ్వుచుండ
రేఁగి యొక్కొక్కజడి గొట్టి ♦ యూఁగుచుండఁ
గాఢమబ్బులఁ జీకటి ♦ గ్రమ్ముచుండ
నొఱపెడింగాంచి మేఘంబు ♦ లుఱుముచుండ
జోరుమని వానకాళులు ♦ జారుచుండ

స్వాంతమలరించు వర్షావ ♦ సరముఁ జూచి
మెడలు రిక్కించి కూయు నె ♦ మిళ్లఁ జూచి
ఎలమి చివి నాడు వానకో ♦ యిలలఁ జూచి.
తొంటివాయని సకదంబ ♦ తతులను జూచి
మేలుకట్టులనీలాల ♦ మేడఁ జూచి
భవనమున హంసతూలత ♦ ల్పంబుఁ జూచి
పరిణయకోపంబు దాల్పనె ♦ న్వరికెరంబు
గొల్లచేడియ రాధకుఁ ♦ జెల్లెఁగాక !

* * * * * * *

నవనవామోదబృందా వ ♦ నంబులోన
లలితమాధవీ మల్లికా ♦ లతలలోన.
రమ్యతరమైన భర్మహ ♦ ర్మ్యంబులోన
ఘనమణీమయదీపికా ♦ కాంతిలోన
బాలగోపాలుఁ డెదుటఁ గ ♦ న్పడక యున్న
కానఁబడి తన్ను దయతోడఁ ♦ గాంచకున్నఁ
గాంచి తనమాటలో మాటఁ ♦ గలుపకున్నఁ
గలిపి హర్షించి చనవుమై ♦ మెలఁగకున్న
మనసుచిడిముడిపాటుతో ♦ మసలు రాధ
పదములదరంగ నెల్లెడ ♦ వెదకు రాధ
క్షణ మొక మహాయుగంబుగాఁ ♦ గడపు రాధ

తనదుజీవమ్ము వమ్మని ♦ వలచురాధ
అతివ్యాకులచిత్త యగురాధ—♦యట్టిరాధ
మదనజనకుండు తనయెట్టి ♦ యెదుట నుండఁ
బ్రేమనిండార మదితత్త ♦ రించుచుండ
నోరుమాటాడ నువ్విళు ♦ లూరుచుండ
నోరచూపులు చల్లఁగా ♦ జారుచుండ
నెట్టినిర్బంధ మయ్యెనో ♦ యేమొగాని
యెట్టికఠినాత్మ పూనెనో ♦ యేమొగాని
యెట్టిగాడవలు పుట్టెనో ♦ యేమొగాని
యేమి యూహించెనో చెప్ప ♦ లేముగాని
వడఁకుచుండెడు మృదుగాత్రి ♦ వల్లితోడఁ
గలఁగి వెలవెల్లనగునెమ్మొ ♦ గంబుతోడ
రక్తకాంతులఁ జిమ్మునే ♦ త్రములతోడ
నశ్రుసంసిక్త గండద్వ ♦ యంబుతోడ
నోష్ఠరాగంబుఁ దొలఁచుని ♦ ట్టూర్పుతోడఁ
బ్రికటితంబగు బొమముడి ♦ పాటుతోడఁ
దల్లడిల్లుచునుండు చి ♦ త్తంబుతోడ
విభునికవ్వలిమొగమయి ♦ వెలఁది నిలిచె
నెట్లునిలువంగఁగలిగెనో ♦ యెవరికెఱుక?

* * * * * * *

అంబుదశ్యామ కోమలాం ♦ గంబువాని
తరళతరపద్మపత్త్రనే ♦ త్రములవాని
చారుచంచలభ్రూవిజృం ♦ భంబువాని
కలికి చూపుల రాగంబుఁ ♦ జిలుకువాని
పలుకుపలుకున నమృతంబు ♦ లొలుకువాని
ప్రేమగలవాని, నందుని ♦ పిల్లవాని
గాంచి యూరక మోడి వ ♦ హించుటకును
గారణం బేదొ రాధకుఁ ♦ గలుగవలయు;
రాధికాకృష్ణులదృఢాను ♦ రాగగరిమ
మెఱిఁగియున్నవారల కిది ♦ యెంత వింత !
గోపికానాయకుం డెంత ♦ కొంటెవాఁడొ
అంతకంటెను ఖండిత ♦ యగును రాధ
ఎంతకైనను మగవాఁడు ♦ కృష్ణమూర్తి
తనదునధికార మటుఁ జూపఁ ♦ దగదు రాధ
మృదులతరపుష్పసుకుమార ♦ హృదయ రాధ
నిట్టులలయింపఁదగదు శ్రీ ♦ కృష్ణునకును,
నొక్కమూలను ప్రణయంబు ♦ నొక్కమూలఁ
గోపభావంబు, రెండును ♦ గూడిమాడి
యుత్తరోత్తర మభివృద్ధి ♦ నొందుచుండ
నొండొరులచిత్తములు మార్పు ♦ నొందుచుండె—

పలుకుమని యనుచున్నదో ◆ ప్రణయమహిమ!
కూడదని చెప్పుచున్నదో ◆ కోపమహిమ!
పలుకఁగడఁగుదు రిరువురుఁ ◆ బలుక లేరు
వలపుచూపు లొండొంటితోఁ ◆ గలయఁజూచుఁ
గాని యంతలోఁ జురుకున ◆ గాడివారు
ప్రణయమహిమంబునకు వెను ◆ బాటుఁ గూర్చి
మేరమీఱినకోపంబు ◆ దారిఁజూప
సౌమ్యసంకల్పముల మేలి ◆ చాయ లెల్ల
నంతలోననె మాయంబు ◆ లగుచునుండె
నిరత మీకోపమిట్టులె ◆ నిలుచు నేమొ
ప్రణయమహిమంబునకుఁ బట్టు ◆ వదలు నేమొ
ఒరలు చొండోరు లిట్టులే ◆ యుందు రేమొ
దర్పకునకును నాఁడిమి ◆ తగ్గు నేమొ
యకట! యంతటిదాంపత్య, ◆ మంత మేలిమి,
యంతచన, వంతకూరిమి, ◆ యంత గరువ,
మంతదయ, యంతమర్యాద, ◆ యంత మోహ,
మంత యనురాగ మెచ్చట ◆ నైనఁ గలదె?
కుటిలమైన తాత్కాలిక ◆ క్రోధవహ్ని
బాఱిఁ బడి పోవఁదగినదా ◆ ప్రణయమహిమ?——
ఎంతదూరంబు పోయితి ◆ మిది నిజంబె?

ప్రణయకోపంబునకుఁ జింత పడఁగ నేల ?
కొఱవిదయ్యంబువలె భయ ♦ పడుమఁ గాని
ప్రణయకోపంబునకును రూ ♦ పంబె లేదు.
కాని యతిలోకమైనది ♦ దాని తెఱఁగు
దానికుటిలప్రకృతియు సా ♦ ధారణంబు
దానివేషంబు మాఱుమాఱు ♦ తాసకంబు
దాని స్వాంతం బనాలోచి ♦ తంబుగాదె !
కాకయుండిన ననురాగ ♦ కలితులైన
రాధికాకృష్ణులను నొక్క ♦ సౌధమందె
నిలిపి కైముఖ్యమును గూర్చి ♦ నిలువఁగలదె?—
ఆసపడి లేనిపోని యా ♦ యాసములను
తీరికూర్చుండి యెవ్వఁడు ♦ తెచ్చికొనును ?
పొలయలుకకూడఁ బ్రియముగాఁ ♦ దలఁచుచుండు
కాముకులకు వివేకంబు ♦ కలదొ లేదొ ?—
చేరి యొండొరుఁ జూచుకొ ♦ న్నారొ లేదొ
కేరునెమ్మోము కికవి ♦ న్నారొ లేదొ
నాల్గునిమిషంబులైనను ♦ మన్నారొ లేదొ
పట్టుపడిన చిత్తంబుఁ ♦ బట్టలేక
యిర్వు రిరుపంకలకుఁ బోయి ♦ రింతలోనె
ప్రియము గల్గియు నిర్వురుఁ ♦ బిలిచికొనిన.

గోర్కెఁ గల్గియు నోఁడారుల్ ♦ గూడికొనిన
మనసుపడియుఁ బరస్పరం ♦ బెనఁకొనినఁ
గోపగౌరవమున కేమి ♦ లోప మగును ?
అలుక ముక్కున నున్ననే ♦ మాయె దావ ?
మేను లీరీతి దాఁచుకో ♦ నైన దేమి ?
పాదుకొనియున్న ప్రేమాను ♦ బంధమునకు
నట్టి వేవియు సంగరా ♦ యములు గావు.
ఎదురుకొనుకొలందిని కోప ♦ మెచ్చుచుండు
నెడసిచనుకొలందిని ప్రేమ ♦ హెచ్చుచుండు
ననుచుఁ జిరకాలపరిచితు ♦ లైనయట్టి
ప్రణయకోపతత్త్వజ్ఞులు ♦ పలికినారు.

* * * * * * *

రాధికాకృష్ణమధ్యవ ♦ ర్తనముఁగాంచి
వారిప్రతిబింబముల నేక ♦ భావలీల
లోఁగొనెడుమణికుడ్యమా ! ♦ లోకమందు
నీవు ధన్యవుమాన్యవు ♦ నిశ్చయముగ
కాని యన్యాపదేశంబు ♦ గాఁగ వార
లాడుకొనుమాట లాలించు ♦ నట్టిభాగ్య
మెక్కడిదినీకు? వానిమే ♦ మెఱుఁగఁగలము.
రాధికాకృష్ణు లిటఁ గన ♦ రారుగాని

నారు మేమింత యెఱుఁగని ♦ వారు గారు
వారి తెవ్విడికిని యింత ♦ నారు గారు
నారిసంభాషణములను ♦ నేఱువేఱ
పలుకునవ్వేళఁ జోలిక ♦ పట్టఁగలము.
కానఁబడకుండ మాటాడు ♦ కారణమునఁ
బ్రకృతిభేదంబు లేర్పరిం ♦ పంగ లేక
పాఠకోత్తములార! ది ♦ గ్భ్రమము నొందఁ
బోకుఁడీ భావగతిఁబట్టి ♦ పోవవచ్చు.
కొంచెమయినఁ బరాకుఁగా ♦ కొనఁగఁగోక
వినుఁడు చెవియొగ్గి కౌతుక ♦ మెసయఁగాను
బలుకుచున్నది నాథ యా ♦ భావమేమొ;
"అళిపరా! నీవు చాల ధ ♦ న్యాత్మకుఁడవు
మంచిభాగ్యము నానంక ♦ మరలెదేల
పలవుఁగొలిపెడునీపువ్వు ♦ వాటిలోని
కరిగి విహరింప నిన్నెవ్వ ♦ రాఁగఁగలరు?"
అనుచు రాణిక సరోత్తమ్ము ♦ లాడుచుండ,
"ఒక్కతె తెరుకోటరంబున ♦ నున్నవార
లొట్టబెట్టిన ముట్టుకో ♦ కుండు టెట్లు?
కసరి పలికిన బెదరక ♦ మసలు టెట్లు?
లొట్టుఁ దీసి గట్టునఁ బెట్టు ♦ మోసిచిలుక!"

అనివినంబడ విచకిత • యగుచు రాధ
మనసు జల్లనఁ బాలయుల్క • ననుసరించి
తెగువ యుదయింప వెనుకకుఁ • దిరుగఁబోయి
యడుగు తడఁబడఁ జిడిముడి • పడుచు నొడలు
గడగడ వడఁకఁ బీరంబు • సడలిపోవ
నడలి బుడిబుడిఁ గన్నీరు • వాడమఁ బ్రియుని
గలిసికొన లేక మఱియటు • నిలువలేక
సంభ్రమంబున నిటునటు • జరుగుచుండ
మదనగోపాలుడుంగూడ • మదిగలంగి
తునికి మొక్కొక్క యేడాది • గాఁగహృదయ
తాపమగ్గలమైనని • లోఁపలేక
రాధికాహృదయాంతర • క్రోధవహ్ని
నార్పఁజాలు నుపాయంబు • నరయలేక
చిత్తమందేమొగాని యో • చించుచుండ
నంతలో స్యందనాశ్వహే • షారవంబు,
వచ్చె నక్రూరుఁడను జన • వాచకంబు,
"శౌరియెక్కడ?" ననెడి ప్ర • శ్నవిరావ
మొక్కమాఱుగ నుదయింప • నుదరిపడుచుఁ
దత్తరంబునఁ గేళిసౌ • ధంబు వెడలి
ముద్దుకృష్ణుండు సోపాన • ములనుఁ బట్టె

త్వరగఁ బోవుచునుండ సం ♦ భ్రమమునొంది
చిరవియోగంబునట్టె సూ ♦ చించుచున్న
కృష్ణుమధురా ప్రయాణంబు ♦ స్మృతికిరాఁగఁ
గలవలంబున వెన్నాడి ♦ కలిసికొనఁగ
పడిపడిగ రాధ యెట్టులో ♦ వచ్చెఁగాని
యప్పుడే కృష్ణుఁడక్రూరు ♦ నరదమెక్కె.

* * * * * * *

పాపమా రాధ కుత్సాహ ♦ భంగమయ్యె
నామె హృదయ భావములెల్ల ♦ సంచరించె
డిల్లపాటున గుండె గు ♦ భిల్లుమనియెఁ
గ్రిందికింకనుజను బుద్ధి ♦ మందమయ్యెఁ
బైకిఁబోవుట కెంతయో ♦ భారమయ్యె
త్రుటికినెన్నియో మెట్టులు ♦ దిగినరాధ
యెక్క లేకుండె గడియకే ♦ నొక్క మెట్టు;
అసురుసురుపుట్టెఁ, జిత్తంబు ♦ వసముదప్పె
నసిచెడియె మేను, చూపుల ♦ పస యడంగె
నబల రాధిక యేమి చే ♦ యంగఁ గలదు?
అకట! దడదడలాడు దే ♦ హంబుతోడఁ
దడఁబడుచునుండు మృదులపా ♦ దములతోడ
నమలమణిమయకుడ్యంబు ♦ నానికొనుచు

నల్లనల్లన సౌధంబు ♦ నధిగమించి
గహనమందరపర్వత ♦ కుహరవాట్లు
లతిభయంకరమ్మైనగే ♦ హంబుఁ జొచ్చి
జల్లుజల్లున గుండెలు ♦ తల్లడిల్ల
మృదులపర్యంకమున నెట్లొ ♦ మేను వాల్చి
దిగులుజెందుచుఁ జేఁజేతఁ ♦ దెచ్చుకొనిన
యెడ రసాభసింపకే తీరు ♦ నెట్టులనుచు
నోరువిఱలింపఁబోయి తా ♦ వెఱచినట్టు
లక్కటా! నేఁడు నాబ్రిదు ♦ కాయె ననుచుఁ
గ్రిమ్మఱఁగ శౌరిఁ గన్నులఁ ♦ గాంతునేని
తప్పులకుఁ బాదములఁ బట్టు ♦ దాన ననుచు
వేణుగానలోలుం డెంత ♦ విరసుఁడైన
సరస నుండుటయే నాకుఁ ♦ జాలు ననుచుఁ
బ్రియుఁడు దయతోడ నన్నుఁ బల్క ♦ రించినపుడు
చిన్నిమాటాడు మని వేఁడు ♦ కొన్నయపుడు
నేరము క్షమింపు మని దరిఁ ♦ జేరినపుడు
మోడి వహియించి నేనేల ♦ చూడనైతి?
పాడిదొరఁగి నేనేలమా ♦ టాడనైతి?
పాదుకోపంబు నేనేల ♦ వీడనైతి?
ప్రియునికడ నేల నేనొట్టు ♦ పెట్టుకొంటి?

అతనిదర్శన మింక నెట్టు ♦ లబ్బునాకు ?
ననుచు నేమేమి మదినెంచు ♦ కొనెనొ ? రాధ
తనవిశాలనయనంబులశ్రులు ♦ గురియుచుండె;
పరులహృదయంబు నెఱుఁగనె ♦ వ్వరితరంబు ?
కానియూహింప నెన్నొమా ♦ ర్గములుగలవు;
అర్థమున్నది మొగమున్న ♦ దడుగ నేల?
చెప్పనేటికిమీరె యో ♦ చించుకొనుఁడు !
సమయముంబట్టిపాత్రకథా ♦ సరణిఁబట్టి.

* * * * * *

చెలువ నిశ్చేష్టయొకొంత ♦ సేపటుండి
చారుచేలాంచలమునఁ గ ♦ న్నీరు దుడిచి
లేచికూర్చుండి యొకపత్రి ♦ లేఖనంబు
హస్తపద్మంబు కంపింప ♦ నట్టెవ్రాసి
మొదలినుండియుఁ దుదిదాఁకఁ ♦ జదివిచదివి
నిలిపినను నిల్వకుండఁగ ♦ న్నీటిధార
వరదలై పారమఱచిచదు ♦ వంగలేక
యటనిలువలేక నదుపాయ ♦ మరయలేక
తమకునకు లేఖనంపధై ♦ ర్యంబులేక
యతితరంబగు దుఃఖంబు ♦ నాఁపలేక
హస్తమందున్నపత్రిక ♦ నట్టెవిడిచి

యేమిటలపోసికొన్నదో ♦ యేమొకాని
నడలుతడఁబడుచుండ నె ♦ న్నడుముపడఁక
సౌధమునుడిగ్గి బిరబిరఁ ♦ జనియెరాధ ;

* * * * * * *

అవలనేమయ్యె ననుచు మ ♦ మ్మడుగవలదు
ప్రణయకోపంబుఁ గూర్చిన ♦ మనకథాంశ
మింతియేగానఁ దెలిపితి ♦ మింతపఱకె.
కొదవగలదేని యోచించు ♦ కొనుఁడుమీరె ;

ఐననిప్డురాధాకృష్ణు ♦ లందుఁగలుగు
ప్రణయకోపాన కేమికా ♦ రణముగలదొ
మనమెఱుఁగమైతి; మేకాంత ♦ మునఁజరించు
దంపతుల కృత్యమెవ్వరు ♦ తలపఁగలరు?
రాధికాకృష్ణులిందుఁబ ♦ రస్పరంబుఁ
గలిసికొనకుండ మనకథ ♦ గడఁచెగాని
వారలెట్లైనఁగలియక పోరుతుదకు.
ప్రణయకోపంబు వైరకా ♦ రణముగాదు
ప్రియులహృదయంబుపాషాణ ♦ మయముగాదు
కాని, యీకథయెల్లను ♦ గట్టిపెట్టి
రాధి— నాథుభావవి ♦ రాజమాన

మోహలేఖార్థముగ్రహింప ♦ ముచ్చటైన
యిదిగో! యీక్రిందనున్నది ♦ చదివికొనుఁడు.

" మఱచిపోవకు

నన్ను మఱచిపోవకుము.

(మంజరి)

నా మనోనాయక! ♦ నా మోహఫలమ!
క్రొత్తనెచ్చెలులును ♦ గ్రొత్తయాశలును
గ్రొత్తసంతోషముల్ ♦ కోరికఁ బొంద
నరుగుదే దూరదే ♦ శాంతరములకు;
అయినను సౌందర్య ♦ మందున మిగుల
గర్వించియున్నట్టి ♦ కాంతలనడుమ
నల్లన విహరించు ♦ నప్పుడుఁగూడ
నెవ్వతె నొంటిగా ♦ నీవందు విడిచి
యరిగితివో దాని ♦ నపుడప్పుడైనఁ
దలఁచుట కొఱఁతగాఁ ♦ దలఁపంగఁబోకు.

నవయౌవనాకార ! ♦ నామోహనాంగ !
నీదగు ప్రేమను ♦ నీదుభాగ్యమును
బొంది సుఖించెడి ♦ పుణ్యమేమియును
నిరుకనాకుఁ గల్గఁబో ♦ దీజన్మమందు ;
నైనను నీదీను ♦ రాలి ప్రార్థనము,
నెదనుంచి యొకపర ♦ మీయంగవలయు
"మఱచిపోవకు నన్ను ♦ మఱచిపోవకుము"
ఈదీనదురదృష్ట ♦ మించుకయంత
తలఁచినమాత్రఁ జి ♦ త్తంబున నీకు
భరియింపరానితా ♦ పము కల్గెనేని
నేనుగోరినయట్టి ♦ యీప్రార్థనంబు
నుల్లంబులోపల ♦ నుంపఁగాఁబోకు,
ననుఁజూర్చియైన నె ♦ న్నండునుగాని
చిత్తమందింతయో ♦ చింపఁగాఁబోకు;
అటుసేయుదువుగాని ♦ యక్కటా ! నీకు
ఘనవిచారంబులు ♦ కల్గినయపుడు
నేవైన లోపంబు ♦ లెనసినయపుడు
దురదృష్టవశమునఁ ♦ దొంటియారోగ్య
దశ చెడి ధైర్యంబు ♦ దప్పినయపుడు
చిత్తశాంతి నొసంగు ♦ చెలియసాయంబు

తలచినయప్పుడు నా • ప్రాణేశ్వరుడ !

“మఱచిపోవకు నన్ను • మఱచిపోవకుము.

రాధ”

వసంతకోకిల.

క. లలితకుహూకలరవమా !
యలవసరమయ్యెంటి వింద • వసుకవివరమా !
యలరువసంతుని రాకం
దలపించెదు నీకు స్వాగ • తము కోకిలమా !

క. నీరాకకలరి పికమా !
యారామశ్రీమనోహ • రాముగాన
ప్రారంభచ్ఛలమునఁ జవు
లూరన్ స్వాగతముఁ దెల్పు • చున్నది కంటే.

క. ముందే నీక్రీడావన
మందిరమునఁ బ్రకృతికాంత • మహనీయతరా
నందమునఁ దలిరుతోరణ
లందముగాఁ గట్టుచున్న • యది కోకిలమా !

క. వినరెద ప్రనీత్రుకోకిల !
కొనగలముత్యాలసరులా • కుసుమసరములో
రసపనత్రృమగానసుధా
రసకలితకుహూకుహూస్వ • రంబులో చెపుమా!

క. ఎందాఁక మాధవీలత
సుందరసుమమంజరీప్రి • శోభితమగునో

యుండాఁక మేము హీనుల
ఇంపుగ నీగానరవము ♦ వినఁగలముగదా !

క. బాలుఁడు నవపికసెతపుము
జాలరుతులఁ గోయుచున్ వ ♦ సంతారామా
ఖేలనమున నీగానము
నాలించి కుహూస్వరంబు ♦ నాలాపించున్.

క. బాలకుఁడే కాదు దివ్యక
లాలాపపరులైనఁ; దప్పి ♦ రాంచద్వీణా
లోల తంత్రులైనను,
నీలాగునఁ బలుకనేర్చు ♦ నే కోకిలమా !

క. నీకును నావికునకువలె
నే కలదా చుక్క మార్గ ♦ మెఱిఁగించుటకున్?
లేకున్నఁ దిరిగిపోయెదు
నీకాలము నెల్లు తెలియ ♦ నేర్తువు చెప్పుమా !

క. ఓమోహనగాయకమణి !
నీమందిర మెప్పుడుఁ బచ్చ ♦ నిదియే మఱియున్
నీమార్గము ద్యోమార్గము
నీమనసభినయంతేవఱుసు ♦ నిర్మలమొకదా.

క. కావంగనోము నీకా
లానన్ శీతాతపంబు ♦ లంగల బాధల్.

లేనే లేదఁసుమీ నీ
గానమున విచారసూచ ♦ కస్వరమైనన్.

క. చిగురుఁదలన నీ గానము
నెగడెనొ? లేకున్నఁ జిగురె ♦ నీగానమునన్
నెగడెనొ? నీగానంబును
చిగురు నొకట నెగడెనొ? వ ♦ చింపుము పికమా!

క. చివురాకుఁదినుము! పాడుము!
చివురులు వెట్టింపు! మలరఁ ♦ జేయుమువనమున్;
నవనవగీతాచాతురి
మివుల మరల మరలఁ బాడు ♦ మీ! కోకిలమా!

క. అయ్యో! నాకును తెక్కల
నియ్యఁడు భగవంతుఁ; డిచ్చె ♦ నేనియు నీతో
నియ్యాకసమున నెగురుచు
నయ్యాటంబులను బొద్దు ♦ జరపుదునుగదా!

క. ముచ్చటగ నెగిరికొనుచును
నెచ్చటికేనియును బోయి ♦ యఁద్వారమునను రా
వచ్చుఁగదా! విందులమై
యిచ్చటికి వసంతుఁగూడి ♦ యిల్లేఁటేఁటన్.

—

మ ల్లె పూ వు.

ఫాల్గునముతోడ శిశిరంబు ♦ పరువులెత్తె
చైత్రుఁ డరుదెంచెఁ గొమ్మలు ♦ తన్వముఁ జెందె;
"చెల్లె! నేఁ గాంచి కొనుచున్న ♦ మల్లెతీవ
ముద్దులను మూటఁగట్టుచు ♦ మొగ్గఁ దొడిగెఁ
గోయకుము విచ్చుమొగ్గ యై ♦ కొమ్మండె యుండె"
ననుచుఁ దనచిన్నిసోదరి ♦ కనుసదించి
చనువుకొనఁ బోయె నంత వ ♦ సంతసేన;
చేయకుమటన్న పనులనే ♦ చేయుచుంటఁ
జిన్నిబిడ్డలసహజంబు ♦ చేష్టయెగద!
యనలచిన్నది మెత్తని ♦ మనసుగలది
కానిపని యేమి చేసెనో ♦ గాని వేగ
మొక్కపర్వునఁ దనతల్లి ♦ యొద్ద కరిగి
మనసుచిడిముడిపాటున ♦ మసలుచుండె;
చనువుకొనబోయినట్టి వ ♦ సంతసేన
ముచ్చటకుఁ దోఁటదారినే ♦ వచ్చెనేమొ;
కన్ను లెఱ్ఱఁగాఁ జెల్లెలిఁ ♦ గాంచి "యేమె!

పూవ్వఁ గోసితివా?" యన ♦ మొగముఁ ద్రిప్పి
"లేదు లే" దని నవ్వెను ♦ లేఁత నవ్వు
నవ్వ పువ్వయ్యె నేమొ! ఏం ♦ తగను దాపు
లెల్లమొడ నల్లుకొనె; "ఇది ♦ యే" మటంచుఁ
దల్లి యొడిలోనఁ జేర్చి యం ♦ తయును వెనుక
ననలయొడిలోననే యుండె ♦ నాసుమంబు;
అనల తెల తెల్లవోయి యా ♦ ననము వంచెఁ;
జప్పటలు గొట్టి కేరెను ♦ సంతసేన;
"చేసినది యొప్పొ తప్పొ న ♦ చింపవలయుఁ
దప్పు దాఁపఁ జెప్పకు మను ♦ త్వంబుఁ దల్లి!
పలుకు దాఁచినఁ జేసిన ♦ పనులు దాఁగ
వమ్మ!" యనిమందలించె న ♦ య్యనలజనని.

చందమామ.

I

పిల్ల లవ్యక్తమధురోక్తిఁ ♦ దల్లి చెంతఁ
జందురుని జందమామ య ♦ టందు రెప్పుడు
ముద్దులకుమూట మూటఁ ♦ గోల్చి మనము
చందమామయె యని పిల్చు ♦ మంద మతని.
కపుల కదియేమి వెట్టిరో ♦ గాని చంద
మామ యనుముద్దుపదమును ♦ మాని దాని
కెన్నొ పర్యాయపదముల ♦ నిడుచునుందు
రలరునే చందమామ దీ ♦ టైన పదము?
పాలకడలికి ముద్దుల ♦ పట్టి యనిన
సిరులనిచ్చెడు చెలువ సో ♦ దరుఁ డటంచుఁ
దేజుచేఁ గువలయ మేలు ♦ రాజటంచుఁ
జందమామకుఁ దీటురా ♦ దందు మేము.
ఉగ్గుపాలను ద్రాగుచు ♦ నున్నయపుడె
తల్లిచే విన్నదగుట జా ♦ బిల్లిపదము
చందమామకు సరిపడు, ♦ నెందు నొకటె
మాకు జాబిల్లి యనఁ జంద ♦ మామ యనిన.

శశధరుండన్న నీచోక్తి, • జలజాక్షి
యన్నభేదోక్తి, తిట్టని • చాటుఁడన్న,
సరిపడదు మాకు నీనితోఁ • జందమామ
యనియు, జాబిల్లి యనియు మే • మందుమెపుడు.

II

ఆపనియు, నీపనియుఁ జేయ • నల్లనల్ల
దినముగడచెను; రాత్రియే • తెంచె నపుడు
మిన్ను నీలపటంబు నాఁ • జెన్ను మీరెఁ,
జలువలనుచిమ్ము పున్నమ • చందమామ
నిండుకళల విరాజిల్లు • చుండెఁ; జుక్క-
లొక్కటొక్కటిగాఁ దోఁచు • చుండెఁ; గనుల
పండువుగఁ బండువెన్నెల నిండియుండె;
నఖిలజగము సుధామయ • మైనయట్లు.
మెల్ల మెల్లగ మలయస • మీరణుండు
తలిరుగొమ్మల మీఁదుగాఁ • దారుచుండె;
నేచివురుగొమ్మ నుండెనో • యెవరి కెఱుక!
కో యని వసంతకోకిల • కూయుచుండె.
వేడుకలఁ గూర్చుచల్లని • వెన్నెలలను,
హాయినొడఁగూర్చు మందమం • దానిలముల,
లలితగతి మీఱుకోకిలా • లాపములను,

గోరక చరించువారలు ♦ న్నారె జగతి!
ఆపుమైట వెన్నెలకుప్ప ♦ లాడువారు,
కోకిలము రెంబలకు మారు ♦ గూయువారు,
కల్లపాములఁ గల్పించి ♦ కాయఁ జేసి
గుమ్మ్రములఁ జిక్కుడులఁ జాలఁ ♦ గోయువారు,
తెల్లరంబున వెన్నెల ♦ వత్తి విసరి
తెచ్చి యిచ్చిన నారల ♦ మెచ్చువారు;
చిట్టిమిరియంబులును, ♦ చిప్పచిప్పగోళ్లు
చెమ్మచెక్కలు నాడిపా ♦ డించువారు;
నగుచు బాలిక లావేళ ♦ నగుచు నగుచు
నీడుజోడుగ నాటల ♦ నాడికొనిరి;
తాను యీ బాలికలతోడఁ ♦ జేరియుండె;
నీమె ముద్దులచెల్లెలై ♦ నేస్తె లలిత
"అక్కసన్నెల గొనిపోవ ♦ దయ్యె" ననుచు
వీథిగుమ్మముదాఁక వె ♦ న్వెంటఁదవిలి,
కనుమొరంగినసోదరిఁ ♦ గానలేక,
వెనుదిరిగి, తల్లికడ కేకి ♦ వెక్కివెక్కి
యెన్ని చెప్పినవినకుండ ♦ నేడ్చుచుండఁ
గోరువెట్టిన బాలిక ♦ బుజ్జగించి
లీల యొక పైడిగిన్నెలోఁ ♦ బాలు వోసి

గుజ్జుబువ్వను గలిపి యా • కూఁతు నెత్తి
చంక నిడుకొని వాఁకిటఁ • జందమామఁ
జూపి "మాతల్లి! జాబిల్లిఁ • జూచినావె!
అమ్మ బువ్వకుఁ బిలిచిన • యంతలోన
పరుగుపరుగునఁ జెంతకు • నరుగుదెంచు.
తగవుపెట్టక బంగారు • తండ్రిలాగు
బొజ్జనిండఁగఁ దిని యాడఁ • బోవునమ్మ!
తల్లితో మారమును జేయఁ • డెల్ల వేళ
నల్లరులఁ జేయ కాటల • నాడుచుండు,
మంకుపిల్లలఁ గూడఁడు; • మంచివాఁడు;
బుద్ధిమంతుండు కొండపైఁ • బోవుచుండు;
జల్లఁదన మిచ్చు; వెన్నెలఁ • జాల నిచ్చు;
నేఁడు నాతల్లి! నినుఁ జూచి • నాఁ డితండు.
బువ్వఁ దినకున్న జాబిల్లి • నవ్వు" నంచు
వెఱవెఱిఁగి లీల లలితక • న్విందుఁ జేసి
మఱియు వినవిందుగాఁ జంద • మామఁ బొగడి
కూఁతు మఱపించి పని చెప్పెఁ • జేతి కంత.
లలితమ్మాటాడుసందడి • వలనఁ దగిలి
తారమాటను మఱచి తాఁ • బోరు మఱచి
పైఁడిగిన్నియలోనున్న • పాలబువ్వ

నిండు కించుకగా నార ♦ గించుచుండె.

* * * * * * *

III

"అమ్మరో! గిన్నెలో నిది ♦ యయ్యొ; నాదు
కడుపులో నున్నసల్లని ♦ కాకిపిల్ల
పొట్ట నిండంగఁ దిని పోయె ♦ బువ్వ యెల్ల;
బలుకుచున్నది చల్లఁగాఁ ♦ బాలుద్రావి.
నేల నొకచుక్క యైనను ♦ రాలకుండఁ
ద్రాగితిని పాలు బంగారు ♦ తల్లిలాగు;
తల్లి! జాబిల్లి యల్లరి ♦ పిల్లవాఁడు;
బువ్వ నేకతిగా నొల్కఁ ♦ బోసికొనెనొ?
వేగ నాబువ్వఁ దిని పొద్దు ♦ వేసినాను
చందమామపై; నోయమ్మ! ♦ ముందు నాదు
కడుపులోఁ గాకిపిల్లయే ♦ గంతువైచె;
కలదుగాఁబోలు నీతని ♦ కడుపులోనఁ
జిన్నిదగుకాకిపిల్ల; లే ♦ కున్న నతని
యొడలిలో నల్పు గాన్పించు ♦ చున్న దేమి?
అమ్మ! యీచిన్నిజాబిల్లి ♦ కమ్మ యెవతె?
ఈతనికి బువ్వపెట్టువా ♦ రెవ్వ రమ్మ!
అక్క నాకుండె నీతని ♦ కక్క గలదె?

యితనితో నాడుకొనకుండ ♦ నెచటి కేగె ?
పోరువెట్టఁగ కొండపైఁ ♦ బోవలేక?
భయము వేయదె క్రిందికిఁ ♦ బడునో యేమొ ?
రాత్రియైనను నింటికిఁ ♦ రాక బయలఁ
జెల్లవారినదాఁకను ♦ దిరుగు నేమొ ?
ఎవరు పిల్చిన వారితో ♦ నేగి వారి
తోడఁ గూర్చుండి యెంగిలి ♦ కూడు దినునె!"
అనుచు నవ్యక్తమధురోక్తు ♦ లాడుచుండ
జనని ప్రియమంది లలిత న ♦ ర్మన గదించి
చల్లగా నుత్తరంబులో ♦ సంగుచుండ
నాఁడఁబోయిన తారయు ♦ నరుగుదెంచె.
తారహృదయంబు మెత్తన; ♦ తార కెప్పుడుఁ
జందమామను జూచుట ♦ చాలఁ బ్రీతి;
పగలు జాబిల్లి రాక యే ♦ మగునొ గాని
తారయును మింటిపైఁ జూడ్కిఁ ♦ జేరనీదు.
ఎపుడు సూర్యుఁడు గ్రుంకునో ? ♦ యెపుడు గోవు
లిండ్లకయి వచ్చుచుండునో ? ♦ యెపుడు పక్షు
లెల్ల గూండ్లకుఁ జేరునో ? ♦ యెపుడు మింట
నెఱ్ఱగాఁ దోఁచుచుండునొ, ♦ యెపుడు రేయి
యరుగుదెంచునో, తారయు ♦ నప్పుడపుడె

చందమామను జూచెదు ♦ సంభ్రమమున
నింగి నిరువంకలను దాఁగి ♦ తొంగి చూచుచుఁ
వెన్నెలబయళ్లలో నాట ♦ లన్ననామె
కెంతయో ప్రీతిగావున ♦ నెపుడు చంద
మామరాకయె గోరు నె ♦ మ్మనమునందు
గోరి తనయీడువారితోఁ ♦ జేరి తార
యాడుకొనుఁ జందమామ యు ♦ న్నన్నినాళ్లు.
సంజచీఁకటిరాత్రులఁ ♦ జందమామ
రాకఁ గోరుచు నామె త ♦ దేకదృష్టిఁ
గాచికొని యున్న నిద్దుర ♦ కన్నుఁగప్పి
నందులకుఁ దార నెవ్వ రే ♦ మందు రప్పుడు?
పోరువెట్టెడిబిడ్డల ♦ నూఱడింపఁ
జిన్నపిల్లల కాటలఁ ♦ జెలిమి నింప,
యువజనంబుల కానంద ♦ ముద్ధరింప
మంచిమందుగదా చంద ♦ మామయందు.
అరసిచూడంగ నీడుజో ♦ డైనవగుచు
భువి మనోజ్ఞంబులైన వ ♦ స్తువులు రెండె
పలుకుఁజిలికెడు ప్రియురాలి ♦ వదన మొకటి
మదిఁగరంచు పున్నమచంద ♦ మామ యొకటి.
అల్లదిగో! కన్ను మలపి మీ ♦ రరయుఁడిపుడు

మినుకుమినుకను చుక్కల ♦ మెఱయుచుండు
రమ్యతరమైన నీలాంబ ♦ రంబునందు
చల్లగాఁ గూరుచున్నాఁడు ♦ చందమామ.
పొడుపునెలనాఁ డొసంగిన ♦ పోగులెల్ల
నెత్తికొని వెండిపూఁతఁబూ ♦ యించె నేమొ
చందమామకు నునువెండి ♦ జాల రుండె
నక్షు లరమోడ్చి కనుఁగొనుఁ ♦ డల్లయదిగొ!
బాలికామణుల్ వెన్నెల ♦ వత్తు లనియుఁ
ప్రౌఢలగు సుందరులు నెల ♦ వంకలనియు
వనితలందఱుఁ జందురు ♦ వంకలనియు
ననెదరవి చందమామఁ బుఁ ♦ ట్టినవికావొ
సరిగఁ బదియేనుదినములు ♦ చందమామ
క్రమముగా సంజకే వచ్చుఁ ♦ గాని, వెనుక
నొకట నాలస్యముగ వచ్చు ♦ చుండియుండి
యేమునిద్రించుదాఁకరాఁ ♦ డేమొ తుదకు?
ఆఁడుబిడ్డ లొప్పులకుప్ప ♦ లాడువేళ
గల్లుగల్లనునద్దాల ♦ గాజులందు
నిలిచి కన్నుల మిఱుమిట్లు ♦ గొలుపుచుండు
చందమామకు నదియేమి ♦ సంబరంబొ?
ఆటసందడిలో నున్న ♦ యట్టివేళ

చెల్లికొమ్మల్లెపందుల ♦ చెంతఁజేరి
యారిన చిగుళ్లలో మంచు ♦ నీరు వోసి
యెన్ని మోముత్తియములఁ గా ♦ యించుచుండు.
ఆటలో నోడిపోయిన ♦ యట్టివారిఁ
డిల్లవోయినవారంచుఁ ♦ దెప్పఁబోవ
చిన్ని వెన్నెల నెల్లరఁ ♦ జిన్నఁబుచ్చి
తెల్లవోయినవారలఁ ♦ దెలియనీఁడు.
కొండపై నెన్నిచుక్కలో ♦ నిండియుండ
దినమునను నొక్కచుక్కతోఁ ♦ దిరుగుఁగాని
"యాడుకొనరార ! జాబిల్లి!" ♦ యనుచుఁ బిల్ల
లెంత పిలిచిన దిగిరాఁడ ♦ దేమి భయమొ!
సరిగ లేఁజిగురాకుల ♦ సందులందు
నెన్నియో వెండిపూలఁ బూ ♦ యించుచుండఁ
గనుమలపి చూడ మింటికిఁ ♦ గంటి కొకట
వెండితీఁగె లెన్నెన్నొ క ♦ ల్పించుచుండు.
అంటఁగా ముట్టఁగా రాని ♦ యట్టిచోట
నిలిచి దాఁగిలిమూఁతల ♦ నెఱపుఁగాని
యీడుజోడైనవారితో ♦ నాడుకొనఁగ
జతలుగూడఁ డిదేమొకో ♦ చందమామ.
ఒక్కమాటుగఁ దెరచాఁటు ♦ నుండివచ్చు

భామవేషంబులె మబ్బు ♦ ప్రక్కనుండి
చటుకునను వచ్చుచుండు నీ ♦ చందమామ
యీపాటికి నింతయొయ్యార ♦ మెందుకో టకో ?
చందమామ యదేమొ కా ♦ నారవారి
ఘారములలోన మాటికిఁ ♦ దూరుచుండు?
పలుచితిమి కవితావేశ ♦ పరవశతను
కలదుగా యట వలపించు ♦ కలువకన్నె !
తుమ్మెదలఁ గాంచి గీతమా ♦ ధుర్య మెంచు
మల్లెపూవులఁ గలపరి ♦ మళముఁ గాంచు
నాయునందనుతోఁ జేయి ♦ చేయిగలపు
సరససుకుమారబలుఁడుమా ♦ చందమామ!
నిండుగా నొక్కనాఁడు గా ♦ న్పించినంత
నెవరిదృష్టులు తాఁకునో ♦ యేమొకాని
నాఁడునాఁటికిఁ గృశియించి ♦ పాడిదప్పి
తిరిగి నెలనాళ్లదాఁకను ♦ తేరుకొనఁడు.
ఎలమి నంతఃపురంబుల ♦ కెగయఁ బ్రాఁకి
ముంగిటి గవాక్షములఁ దొంగి ♦ తొంగి చూచుఁ
దేరి చూచిన మిన్నక్క ♦ కూరుచుండుఁ
దుందుడుకు బాలకుఁడు గాఁడె ♦ చందమామ ?
లలితకరకిరణముల జా ♦ లంబులల్లుఁ

దోయనిధివీచికలలోనఁ ◆ దూఁగి యాడు
మబ్బుటోడలపై నెక్కి ◆ మాయ పొంగును
బాలురు చెల్మిఁగనె నేమొ ◆ చందమామ!
చందమామనుగను టెంత ◆ సంబరంబొ

సలిలకలశంబు చెప్పఁగాఁ ◆ జాలకున్నఁ
బాడగనినమాత్ర నుప్పొంగి ◆ పోవుచున్న
కలశవారాశిఁ గనియైనఁ ◆ దెలిసికొనుఁడు.
తెల్లనగు కాగితముమీఁదఁ ◆ దిరిగితిరిగి

కలము గంతులువేయంగఁ ◆ గలదుగాని
నల్లనగునింగి నల్లన ◆ నడచుచున్న
చందమామను వ్రాసి మె ◆ ప్పొందగలమె?

ప్రభాతవాతము.

చ. మముఁ బరమార్థమైన యొక
మాట వచింపఁగరాదు నిత్యస
త్యమునకుఁ జేరువైనదియొ?
స్వానుభవంబునఁ గూఁతమైనదో?
క్రమముగ మీకె తోఁచెదుఁ; బ
రాకున నైనఁ బ్రభాతవాతపో
తము నెడ నమ్రరాదనెడి
తత్త్వమె బోధయొనర్తు మియ్యెడన్.

చ. ఘనమునఁ బక్షపాతమును
మాని వచింపుఁడు మీరె; యేకతం
బున యువదంపతుల్ నిదుర
వోవుచునుండఁగఁ దట్టి లేపఁగా
దనకుఁ బనేమి? యిట్లుకల
దా? యిది సిగ్గులచేటుగాదె? యే
మఱఁదగు నీప్రభాతసమా
యాగత ధూర్తసమీరడింభకున్ !

సీ. జలతరంగముల ను ♦ య్యెలలూఁగి నట్లుండి
తఱివేచి చలువలఁ ♦ దస్కరించు
సరసిరిమొగ్గల ♦ నలరించి నట్లుండి
యదనెంచి రజమెల్ల ♦ నపహరించు
లతకూన చెంత మె ♦ ల్లగనున్న యట్లుండి
సమయంబుఁగని చుట్టు ♦ నడలఁ జేయు
ననగొమ్మ నిట్టె యూఁ ♦ చినయట్టులే యుండి
కొంటెయై వలపులఁ ♦ గొల్లవెట్టు
చలువ తెక్కలికాఁడు, ర ♦ జంపుదొంగ,
పైఁడిపచ్చఁడు! తావుల ♦ బందెగాఁడు,
ప్రాతరనిలార్భకుఁడు తడి ♦ పాత గొంతు
కోఁతగాఁ డాతనిని నమ్మఁ ♦ గూడ దెపుడు.

ఆత్మసఖుండు.

ఎప్పుడు నీవెంటఁ దిరుగువా • రెందఱున్న
వారలందఱు మిత్రులు • గారునీకు
వారిపరిహాసములు, ప్రియ • భాషణములు
పొగడికలు గాలితోఁ గూడఁ • బోవుచుండు.

ఆటపాటలకును గోటు • నీటులకును
వింతలకు వీడియములకు • విందులకును
నెన్నినాళ్లీవు ధనము వ్య • యింపఁగలవొ
యన్నినాళ్లును వారు నీ • కాత్మసఖులె.

ఈవిలోనైన విందుల • నిడుటనైన
కొదవయించుక నీయెడ • నొదవెనేని
దినదినము నిన్నుఁ గనవచ్చు • ఘనులదేమొ
యేఁడునకునైన దర్శన • మీయరేరు.

భయమొ, బాంధవ్యమో, మత • పరిచయంబొ
కారణంబుగఁ గలిగిన • కలయికలకు
సమయముంబట్టి మార్పులు • జరగుచుండుఁ
గాని మిత్రత్వమట్టిది • కాదుకాదు.

సహజధర్మంబు చేసనన్న ♦ చనవుఁజూపు
సత్కులాచారమున భార్య ♦ సరసమెలఁగు
వృత్తిధర్మంబున భటుండు ♦ వేఁడికొలుచు
నంతమాత్రన మిత్రుఁడ ♦ మనఁగరాదు.
అనిశమానంద దాయక ♦ మైనయట్టి
నీదుభాగ్యంబుతోఁ గూడ ♦ నీప్రియులును
పూర్వపరిచితులుంగూడఁ ♦ బోవుచుండ్రి
ప్రొద్దుతోఁగూడ వెల్తురుల్ ♦ పోవునట్లు.
కలిమి లేములయందొక్క ♦ గతిఁజరించి
కష్టసుఖములలోన భా ♦ గంబుగొనుచు
కష్టమైనను హితమును ♦ గఱపుచుండు
వాఁడె సుమ్ము నిజమ్ము నీ " ప్రాణసఖుఁడు.
ఆత్మబంధులు బాసి యి ♦ ల్లాలు రోసి
పొరుగువారలు తలుపులు ♦ మూసినపుడు
దివ్వెతోఁగూడనున్నట్టి ♦ తేజువోలె
నెవఁడు నినుబాయఁడతఁడె నీ ♦ యిష్టసఖుఁడు.
పేదవడిపోయి యాఁకలి ♦ చేఁ దపించి
దిక్కులేనియవస్థలోఁ ♦ జిక్కినపుడు
చేతనైనంత సాయంబు ♦ చేసి యెవఁడు
నీకుఁదోడగు నాతఁడే ♦ నీసఖుండు.

ధనమునకుఁగాక నీదుమె • ప్పునకుఁ గాక
కీర్తికింగాక ప్రీత్యు • పకృతికిఁ గాక
చిత్తశుద్ధిగనీకు మే • ల్సేయునెవఁడు
నిజముగాఁ జూడనాతఁడే • నీసఖుండు.

ఎవనిచిత్తంబు నీచిత్త • మేకమగునొ
ఎవనిజీవంబు నీజీవ • మేకమగునొ
యెవనివృత్తంబునీవృత్త • మేకమగునొ
యాతఁడేసుమ్ము నమ్ము నీ • యాత్మసఖుఁడు.

నిన్న, నేఁడు, ఱేపు.

——

సంతసంబో, విచారమో, ♦ సంభవించు
సుఖమొ, కష్టంబొ మఱినీవు ♦ చూడలేని
దాని, నీజన్మమున నిఁక ♦ రానిదాని
నీవు గాంచితి వెప్పుడు ? ♦ నిన్న ! నిన్న !
నీవు పోయెదుతో్రినలో ♦ నీయదృష్ట
దేవతయభీష్టఫలములం ♦ దించుచుండ
నాఁగి వేవేగముగ వాని ♦ నందికొనఁగ
నెపుడు కోరెదవీవు? నేఁ ♦ డేగదయ్య !
కాని, యాదేవి విముఖయై ♦ కానిపించి
ముందురాఁగోవు నీకష్ట ♦ ములను దెలుప
నట్టికష్టంబులెల్ల నీ ♦ వనుభవింప
వలసినప్పుడు ఱేపుగా ♦ వలయు నీకు.
పుణ్యమో పాపమో నీవు ♦ పూనుకొన్న
యొక్క కార్యంబు నెఱవేర్చు ♦ చున్నయపుడు
మంచిచెడ్డలఁగూర్చి యో ♦ చించు టెపుడు?
తెలివిగలదేని నిన్నటి ♦ దినముసందె.

అపకృతియొనర్చి నీకుఁ దా ♦ నవల నెఱిఁగి
సిగ్గుపడుచుఁ బశ్చాత్తప్త ♦ చిత్తవృత్తి
దీనుఁడై వేఁడుకొనుచున్న ♦ వానితప్పు
నీవు క్షమియింపఁదగినది ♦ నేఁడె నేఁడె!
గురుతరక్రోధవశమున ♦ నొరునిఁగీడు
పఱిచి నీతప్పు నీవుగా ♦ నెఱిఁగినపుడు
వానిక్షమియింపఁ గోరఁగా ♦ వలసెనేని
నీకు సమయంబు ఱేపటి ♦ దాఁక లేదు.
ఒరులకడ దాఁచికొన్నదో ♦ యొరులవలన
రావలసియున్న యట్టిదో ♦ కావలసిన
నవసరంబైనయపుడు నీ ♦ కందఁ బోదు
తెచ్చికొనఁదగు నిన్నటి ♦ దినమునందె.
తీరుపుంగాంచి ధనము తే ♦ తెమ్మటంచు
నప్పులిచ్చినయతఁడు ని ♦ న్నడ్డగించి
తీవరంబునుజూపి వే ♦ ధించెనేని
నిలువఁబడి తీర్పఁదగు నీవు ♦ నేఁటిదినమె.
సాక్షిలేకయొ, కాలదో ♦ షంబుగనియొ
యన్యుకడ నీవు తెచ్చుకొ ♦ న్నట్టి ఋణము
ప్రకృతశాసనమునఁ గొట్టు ♦ వడిననైన
మాసదది; తీర్పవలయు ఱే ♦ పైనఁగాని

నేఁడు ఱేపటికింజూడ • నిన్నయగును
ఱేపు నేఁడగుచుండును • ఱేపటికిని
నిన్న, నేఁడు, ఱేపనుకాల • మెన్నివేల
యేండ్లనుండియు రొకరీతి • నేగుచుండె.

రాజభక్తి.

క. శ్రీయాదవకులభూషణుఁ
డై యొప్పెడు కుంతిభోజుఁ ♦ డను రాజు ప్రభు
త్వాయత మహిమాన్వితసు
శ్రీయుతుఁడై వెలయు సుప్ర ♦ సిద్ధుండగుచున్.

గీ. అతని తనుజాత సకలగు ♦ ణాభ్యుపేత
ప్రథ యనఁగఁ గుంతి యనఁగను ♦ వెలయుచుండు
నా సతీమణి కభ్యాగ ♦ తార్చనమున
నతిథి గురుపూజలందుఁ బ్రి ♦ యంబు ఘనము.

క. ఆ సాధ్వీరత్నము దు
ర్వాసోముని మంత్రమహిమ ♦ భాస్కరుకరుణం
జేసి కని యొఁ గన్యాత్వం
బోసరిలక మున్నె తనయు ♦ నొక్కని ననఘున్.

గీ. గోలతనమునఁ దానట్లు ♦ గోరికొనఁగ
దినమణి యొసంగినట్టి నం ♦ దనుని వలన
నాభిజాత్యంబు రూపఱె ♦ నంచు వగచు
నామెఁ గని భాస్కరుండు ద ♦ యాళుఁ డగుచు.

గీ. కన్యకాత్వంబు దూష్యంబు ♦ గాకయుండ
వరమొసంగిన నూఱడి ♦ తరుణియంతఁ
దామరాకుల దొన్నెలోఁ ♦ దనయునునిచి
గంగలోపల విడిచె దుః ♦ ఖంబుతోడ.

క. ఆవెనుకఁ గొంతకాలము
పోవఁగ నాసాధ్వి పాండు ♦ భూపాలునకున్
దేవియయి కనియెఁ దనయులఁ
బావనులను ధర్మభీమ ♦ పార్థులఁ బరుసన్.

గీ. గంగలోనిడ్డ నెత్తురు ♦ కందు కొట్టి
కొనుచుఁబోవంగ సూతుఁడో ♦ క్కరుఁడు గాంచె
సహజకుండల భాసితు ♦ మహిత తేజుఁ
గనులు మిఱుమిట్లుగొని మది ♦ కలుకుమనఁగ.

గీ. పెన్నిధింగనుఁగొన్నట్టి ♦ పేదవోలె
తా సపుత్రకుఁ డగుట నా ♦ కూన నెత్తి
పరుగుపరుగున నింటికి ♦ నరిగి తనదు
వనితకిడి ప్రేమమునఁ బెంచి ♦ కొనుచునుండె.

గీ. కర్ణుఁడనుచు నామ ♦ కరణంబుఁ గావించి
బిడ్డకాలుకిందఁ ♦ బెట్టనీక
యలరఁ జేయుచుండఁ ♦ దొలిపెక్క నెలవోలె
దినదినాభివృద్ధి ♦ గనియె నతఁడు.

గీ. సూతపుత్త్రుఁడయ్యు • సుక్షత్త్రియకుమార
వరులనెల్ల మించి • వరలు ననుచు
లలిత కవచకుండ • లములఁ గన్గొనిజను
లబ్రమొంద నాతఁ • డలరుచుండు.

గీ. పాండుభూపాలువెనుక న • ప్పాండవులను
దనసుతుల నేకరీతిగాఁ • బెనిచికొనుచుఁ
గురువిభుఁడు వారలకు ధను • ర్గురునివలనఁ
జేర్మి ధనురాగమంబు నే • ర్పించుచుండె.

క. ధృతరాష్ట్రుని తనయుండు
ధృతుఁడగు దుర్యోధనునకు • నాకర్ణునకున్
బ్రతికిన బ్రతుకుట, మృతిఁగన
మృతిఁజెందెడు నంతపాటి • మిత్త్రత గల్గన్.

గీ. అతఁడు సూతుఁడు నేరాజు • ననెడిభేద
మొక్కయింతయు లేక దు • ర్యోధనుండు
కర్ణుఁగూడ సహాధ్యాయి • గానొనర్చె
ప్రభుఁడుతలఁచినఁ దీరని • పనులుగలవె?

గీ. అన్నదమ్ములకును బిడ్డ • లైనయట్టి
పాండవులకుఁ గౌరవులకు • బాల్యమాది
నాటలందు సైతము వైర • మగుచునుండె
భీమబలుఁడై మెలంగెడు • భీమువలన.

క. అట్టియెడ నాంగికేయుని
పట్టికిఁ దాఁ జేయిదోడు ♦ వాదోడగుచున్
నెట్టన విశ్వాసము చూ
పట్టె మొాఁగుఁ గర్ణుఁ డనిశ ♦ భక్తిపరుండై.

క. విలువిద్య నొండొరులకుం
గలభేదముఁ దెలియఁ బార్థ ♦ కర్ణులఁ జేరం
బిలిచి గురుఁడు మిాశక్తుల
వెలయింపుండనిసఁ గనలి ♦ భీముండతన్.

క. సూతసుతుఁడు సత్కులసం
భూతుండగు క్షత్రియోత్త ♦ మునితో నెనరై
పోతరమున నస్త్రకళా
చాతుర్యముఁ జూపుటార్య ♦ సమ్మతమగునే?

గీ. అనిపచింప దుర్యోధనుఁ ♦ డంగరాజ్య
మితనికొసఁగితి రాజయ్యె ♦ నింతనుండి
యని కిరీటంబు గొడుగుఁ గ ♦ ర్ణున కొసంగి
ప్రభుకుమారులలోపలఁ ♦ బ్రభునిఁ జేసె.

గీ. అస్త్రవిద్యాప్రదర్శన ♦ మందు నాఁడు
కర్ణపార్థు లొండొరులను ♦ గడచుకతన
కర్ణసాహాయ్యమే తన ♦ కార్యసిద్ధి
నొసఁగు నని నమ్మియుండెడు ♦ దుర్యోధనుండు.

గీ. బాల్యమాది పాండవులతో ♦ వైరమగుట
నొక్కసమయంబునందు దు ♦ ర్యోధనుండు
శకునిధర్మజులకును జూ ♦ దంబుఁగూర్చి
యనఘులగువారి రాజ్యంబు ♦ నాక్రమించి.

గీ. వనమునకునేగి ద్వాదశా ♦ బ్దములుగడుప
నూరనజ్ఞాతవాసంబు ♦ నొక్కయేఁడు
గడుప వారల నొప్పించి ♦ వెడల నడచి
కృత్రిమపథానువర్తి దు ♦ ష్కీర్తి దాల్చె.

గీ. పాండవులు దానునేకగ ♦ ర్భస్థులగుట
తెలిసియుండియు వారింప ♦ వలఁతియయ్యు
తన్నుమన్నించునృపతి చి ♦ త్తంబుకీతి
నంగపతి పోయెఁగాని వ ♦ ద్దనకయుండె.

క. తమ్మెఱిఁగి ప్రోచునృపుచి
త్తమ్మునకున్ వచ్చిమెలఁగు ♦ తఱి తమతమవి
త్తమ్ములఁ, దమ్ములఁ, దమ్ముల
నిమ్ముల విడనాడికొనెద ♦ రిద్ధచరిత్రుల్.

క. తఱచినకొలందిఁ గర్ణుని
చరితంబున రాజభక్తి ♦ సంపన్నతయున్
గురుతరధీబలతేజ
స్స్ఫురణంబును దోఁచుచుండుఁ ♦ బూర్ణముగాఁగన్.

గీ. ఘనులు కాననవాసాది ♦ కంబుఁ దీర్చి
పాండుసుతులుదుర్యోధను ♦ పాలి కోకట
రాజ్యభాగంబునుం గోరి ♦ రాయబార
మాల్లవసుదేవనందను ♦ నంపినపుడు.

క. సంధి కుదురంగనీక మ
దాంధత దుర్యోధనుండు ♦ హరి శ్రీకృష్ణున్
బంధింపఁ దలఁప నాగ
ర్వాంధుని యూనతినె పోవఁ ♦ డా కర్ణుండున్

క. కౌరవపాండవులకుఁ గల
వైరము వారింప వలను ♦ పడకుండుటచే
శౌరి చనుచుండి కర్ణునిఁ
జేరి పలికె మృదులమధుర ♦ శీతలఫణితిన్.

క. బావా! సూతసుతుఁడ వని
నీవనుకొనుచుంటి వేమొ ♦ నిజముగఁ గుంతీ
దేవితనయుఁడవు భారత
భూవరుడవు ధర్మరాజ ♦ పూజ్యుఁడవు సుమీ!

గీ. అగ్రజుఁడవౌట నీవు రా ♦ జ్యంబు గొనుము
వలచు ద్రౌపది యాఱవ ♦ వరుస నిన్ను
నఖిలరాజన్యమణులు ని ♦ న్నాశ్రయింతు
రితరులనుగొల్చి బ్రదుక నీ ♦ కేలయయ్య?

గీ. మాత్స్యయాదవ పాంచాల ♦ మనుజపతులు
నీపనుపు సేయ నిరతంబు ♦ నిన్నుఁ గొలుచు
ధర్మరాజాదులకడఁ బె ♦ త్తనముఁ దాల్చి
నీదొరతనంబు నెమ్మియు ♦ నెఱపుమయ్య.

క. అనవుడు శ్రీకృష్ణా! నా
జననం బెఱుఁగుదును; ధర్మ ♦ జప్రముఖులు నా
యనుజులగు టెఱుంగుదు; నై
నను గురుపతినెట్లు విడుతు ♦ నమ్మినప్రభునిన్?

క. నన్నెఱుఁగరు కౌంతేయులు;
కన్నెరికమునందె కుంతి ♦ కని విడిచెను న
న్నన్న నగరె యేమని మీ
యన్న ననుచుఁ జేరువాఁడ ♦ నాపాండవులన్.

క. జననీజనకులకంటెను,
ననుజన్ములకంటె, బాంధ ♦ వావళికంటెన్,
ననుఁ బెద్దఁజేసి దుర్యో
ధనుఁ డింతటివానిఁ జేసె ♦ దయదైవారన్.

గీ. అంతియేకాక పార్థునే ♦ నొంతుననుచు
నమ్మియున్నాఁడు దుర్యోధ ♦ నప్రభుండు
అట్టియేలిక విడిచి మీ ♦ యన్న ననుచుఁ
బాండవులతోడఁ జేరుటే ♦ పాటికీర్తి?

గీ. ధర్మజుఁడు చక్రవర్తి కాఁ • దగినవాఁడు
అన్నగా నన్నెఱింగిన • నట్టిపదవి
నతఁడు గోరఁడుగాన నె • ట్లైనఁ గృష్ణ!
యీరహస్యంబు బయలుగా • నీకుమయ్య!

క. అని వాసుదేవుతోడన్
వినయము గౌరవము దోఁప • విశదపఱచి కృ
ష్ణున కనిపెఁ దగిన తెఱఁగున
ఘనమతి కర్ణుండు రాజ • కార్యపరుండై.

క. ఒకనాఁడు కుంతి యొరులెఱుఁ
గక యుండ రహస్యవృత్తి • గంగానది చెం
తకుఁ జని జపయుక్తుని పు
త్రకునిం గని సూర్యజపవి • ధానాంతమునన్.

క. తనరాకఁ దెలిపి యాతఁడు
తన తనయుం డగుటఁ దొల్లి • తపనునివలనన్,
జనియించుటాది యాతని
జననకథం దెలిపి నిలుపఁ • జాలనికరుణన్.

క. పరితాపామోదాశ్రువు
లిరుగన్నుల కొనలనుండి • యిరుదెరఁగులుగా
నొరలుచు ననుఁగుకుమారుని
శిరమున్ దడుపఁ గవుఁగింటఁ • జేర్చి పలికెన్.

గీ. అకట! సుకృతిప్రియుండ వీ ♦ వయ్య సూతుఁ
డితఁ డనెడిపేరు మోయ నీ ♦ కేటికయ్య ?
భారతార్ధరాజ్యరమాను ♦ భవము గలుగ
నితరులం గొల్చి బ్రదుక నీ ♦ కేలతండ్రి !

క. ఊరక దాయలపొత్తుం
గోరి దయన్ విడిచి తమ్ము ♦ కుఱ్ఱులతోడన్
వైరముగొని దారుణరణ
ధారణి నెదిరింప నీకు ♦ ధర్మమె చెపుమా !

క. అనివగచె గద్గదని
స్వాసము గదురఁ గరుణ దోఁప ♦ జనని పలికినన్
విని రాజభక్తిపూరిత
ఘనహృదయుఁడు ధీరుఁడైన ♦ కర్ణుం డనియెన్.

గీ. ఎపుడు కన్నీరు విడుచుచు ♦ నీవు నన్నుఁ
గడుభయంబున విడిచితో ♦ గంగలోన
నాఁడె నీకును నాకు ఋ ♦ ణంబు దీరెఁ
దనయునిగ నన్ను నీవింకఁ ♦ దలఁప కమ్మ.

గీ. ఏను పార్థుని ననిలో జ ♦ యింతు ననుచు
నమ్మియున్నాఁడు దుర్యోధ ♦ నప్రభుండు
కర్ణపార్థుల నెవ్వరు ♦ ఘనులొ యనుచుఁ
జూడనున్నారు తక్కిన ♦ జోదులెల్ల.

గీ. తల్లి! మనసిచ్చి మేలినా ♦ తనినిదోఁప్రి
యెలమిఁ బెంచినతల్లిదం ♦ డ్రులను మఱచి
క్షత్రియోచిత మగుపౌరు ♦ షంబు విడిచి
యెట్లు వచ్చెద నీవెంట ♦ నేనటంచు.

గీ. అతని నేనొంప నాతోడ ♦ నైదుగురము
నతఁడు నన్నొంప నైదుగు ♦ రనితోడఁ
గాని పార్థకర్ణులు చెల్మిఁ ♦ గనుట, పుత్రు
లార్యురుండుటయును కల్గ ♦ దమ్మ యింక!

గీ. పరులఁ జేరితి నని దుఃఖ ♦ పడకు మమ్మ!
సోదరఘ్నునిగా నన్నుఁ ♦ జూడకమ్మ!
ప్రభుఋణముఁ దీర్పఁగా నొక్క ♦ పార్థుకంటె
దొరకినను పెరతమ్ముల ♦ దునుమనమ్మ!

క. అని యనునయమునఁదల్లిన్
ఘనమతినూరార్చి పంపెఁ గాని ♦ జననికై
తన రాజభక్తి విడువఁడు
ఘనుఁడగు కర్ణుండు; పొగడఁ ♦ గలమే యతనిన్.

క. గరువతనంబున సుస్థిర
తరపౌరుషమందు రాజ ♦ ధర్మమున నిజే
శ్వరభక్తియందు సుగుణా
కరుఁడగు నంగపతిఁ బోలఁ ♦ గలరే యితరుల్?

గీ. ఎల్లప్రియవస్తువులమించు ♦ తల్లిప్రేమ
వరబలంబులమించు సో ♦ దరులతోడు
అన్నిటనుమించు నాభిజా ♦ త్యంపుగరిమ
తృణముగా రాజభక్తి క ♦ ర్ణుడు జేసె.

గీ. అధిపుమార్గంబు ధర్మబా ♦ హ్య మని యెఱిఁగి,
యనుఁగుఁదమ్ముల కప్రియం ♦ బని యెఱింగి
తనకు గెల్పుట చేకూఱ ♦ దని యెఱింగి
కట్టువడెన స్వామిభక్తికిఁ ♦ గర్ణుఁ డౌర!

గీ. తన్నుఁ గురువృద్ధుఁడెంతయు ♦ ర్ధరఘుఁ డన్న
చేరి ద్రోణజుఁ డెప్డు దూ ♦ షించుచున్న
పరులు సూతజుఁ డని యెంత ♦ పలికికొనిన
స్వామిభక్తికై కర్ణుండు ♦ సైచె నహహా!

గీ. స్యందనము కుంగినను, పార్థు ♦ శరచయంబు
ముంచుకొనుచున్న, నుసురు చ ♦ లించుచున్నఁ
గాని తానెంతధీరుఁడో ♦ కర్ణుఁ డట్టి
సమయముననైన విడువఁడు ♦ స్వామిభక్తి!

గీ. తల్లిపైఁ బ్రేమ; తమ్ములం ♦ దలిప్రియంబు,
కులమునందు గౌరవమును, ♦ కౌరవులందు
నలరువాత్సల్యమును, ప్రాణ ♦ మందు నాస
వదలుకొనె నంగపతి రాజ ♦ భక్తికొఱకు.

గురుభక్తి.

క. సూనఫలభరిత తరుయుత
కాననవల్లీమతల్లి • కావాస కిరా
తానీకనేతయై విన
యానతుఁడు హిరణ్యధన్వుఁ • డనునతఁడొప్పున్.

క. ఆయెఱుకురాజునకు సుగు
ణాయత్తుం డేకలవ్యుఁ • డనునతఁడు సుతుం
డై యుద్భవించె ధర్మము
మేయస్థితి మూర్తిఁదాల్చి • మెలఁగు విధమునన్.

క. ఆసుగుణున శస్త్రకళా
వ్యాసంగమునందుఁ గోర్కె • యగ్గలమగుటం
జేసి సమర్థుండగుగురు
నాసించి చరించుచుండె • నాయాయెడలన్.

క. ధనురాచార్యుఁడు ద్రోణుఁడు
ఘనమతి రాసుతుల కెల్లఁ • గరిపురి నావి
ద్యను నేర్పుచుండె నంచును
విని యాతనికడకుఁ జేరి • వినయానతుఁడై.

గీ. హేగురూత్తమ! నేనొక్క ♦ యెఱుకువాఁడ,
శస్త్రవిద్యార్థినై భవ ♦ దంతికమున
కరుగుదెంచితి శిష్యుఁగా ♦ నరయుమయ్య!
కరుణనావిద్య నాకును ♦ గఱపుమయ్య!

క. అనవిని ద్రోణాచార్యుం
డనుమానము నొందుచుండ ♦ నట రాకొమరుల్
కని శూద్రున కస్త్రాభ్యా
సనియతి యేమిటికి రాజ ♦ సంతతితోడన్.

క. మరియాదగాదు రాజుల
కెఱుకు సహాధ్యాయియగుట ♦ యెందును గలదే?
సరిసరి లే పదపదమని
పరిహాసము చేసి రంత ♦ బాణగురుండున్.

క. వారిమనమెఱిఁగి బోయకు
మారునకుం బ్రియము సెప్పి ♦ మఱియెక్కడకున్
జేరుము నీకోరిక చే
కూఱకపో దెచట నేని ♦ గుఱిగలదేనిన్.

క. అని యీగతి నాతని సాం
త్వనవచనంబులను దనిపి ♦ పదమన నసఘా!
పనిపినియెద దయయుంచుం
డనిపదముల కెఱఁగి యాతఁ ♦ డరుగుచు మదిలో

క. గుఱియున్న నెల్లవిద్యలు
కరగతమౌ ననుచుఁ దెల్పఁ ♦ గాఁబడెనుగదా!
గురువాక్య మింతయొప్పునె?
గుఱియను రెండక్షరములె ♦ గురుమంత్రమగున్.

క. అని కృతనిశ్చయుఁడై యా
ధనురాచార్యు నెదలోనఁ ♦ దలపోయుచు నా
తనిరూపము మృత్తికతో
నొసరించి యనూనభక్తి ♦ యుతుఁడై కడఁకన్

క. ఆవిగ్రహంబె గురువుగ
భావించుచు నస్త్రశాస్త్ర ♦ పద్ధతులెల్లన్
వేవేగము నభ్యాసము
గావించుచునుండె నతఁడు ♦ గడునిపుణుండై.

క. అమలధనుర్వేదము సాం
గముగా నేర్చికొనె నతఁడు ♦ కలితాభ్యాస
క్రమమున, గుఱిగల్గినచో
విమలమతుల కందరాని ♦ విద్యలుగలవే?

ద్రోణశిష్యులందు ♦ దొడ్డవాఁడని పేరు
నొందియున్నపార్థుఁ ♦ డొక్కనాఁడు
విల్లునమ్ములూని ♦ వేఁటాడ వేడ్క నీ
యెఱుకుపాలము ♦ చెంత కేగుదెంచి.

ఆ. ఏకలంబు తన్ను ♦ నెలయించుకొనిరాఁగ
వచ్చివచ్చి యొక్క ♦ వాఁడితూపు
వింటఁబూన్చి కూల్చు ♦ వెఱపున నేయంగఁ
దప్పిపోయి పంది ♦ తాఁటుయును.

ఆ. తఱిమికొనుచుఁ బోవు ♦ తఱి నేకలవ్యుండు
దానిఁగాంచి చేతి ♦ ధనువునెత్తి
మొగమునాటి పుచ్చు ♦ మునదూఱి పోవంగ
నాఁటుశరము లొక్క ♦ దారినేయ.

గీ. అట్టిశరలాఘవంబును ♦ కబ్బిమంది
యిట్టులేసినధన్వి తా ♦ నెవ్వఁడొక్కొ?
యనుచు నెంచుచు నాదారి నల్లనల్ల
నరిగి యందొక్కధారుణీ ♦ ధరముచెంత.

క. ఘనశస్త్రాస్త్రంబులసా
ధన చేసెడు నేకలవ్యు ♦ దరిఁజేరి నయం
బుననీవెవ్వండని య
ర్జునుఁడడుగ హిరణ్యధన్వు ♦ సుతుఁడిట్లనియెన్.

క. అనఘా! నే ద్రోణాచా
ర్యునిశిష్యుఁడ నర్జునకుఁడ ♦ నోపికతోడన్
ధనురాచార్యునికరుణ
మ్మున ధనురాగమరహస్య ♦ ముల నేరిచితిన్.

క. అనవిని సముచితగతి నా
తని పీడ్కొని యర్జునుండు ♦ తనగృహమునకుం
జనుదెంచి మదిగలంగఁగ
ధనురాచార్యుకడ కేగి ♦ తనికినవగతోన్.

క. నీయట్టిధన్వి జగమున
నేమెడలేకుండునట్టు ♦ లేఁ జేసెదనం
చోయనఘ! బాసఁ జేసితి,
వాయమగునె తావకీన ♦ వచనం బెప్పుడున్.

క. నేఁటికి విలువిద్యను గడు
మేటిని గనుఁగొంటి నన్ను ♦ మించినవాఁ డా
పాటిపుళిందుని జూడము
పోటుమగలమూఁడులోక ♦ ములనేయెడలన్.

గీ. ఆతఁడెఱుకు భవచ్ఛిష్యుఁ ♦ డఁటమహాత్మ!
యనుచుఁ దాఁగన్నయంతవ ♦ ట్టును దెలుపఁగ
ద్రోణుఁ డాశ్చర్యమగ్నుఁడై ♦ తోంటివృత్త
మెఱిఁగి పార్థునితో వని ♦ కేగుదేర.

గీ. ఏకలవ్యుండు గురునక ♦ నేకవిధులఁ
బ్రణతులొనరించి పూజించి ♦ భక్తి మించి
హేగురూత్తమ! తావకా ♦ హీనకరుణ
వెలయుశిష్యుని నన్ను భా ♦ వింపుమయ్య!

క. ఏనును నాకుఁ బ్రియంబగు
నీనిఖిలాస్త్రములు ధనము ♦ లీవనసీమల్
మానితవర్తన! నీకున
దీనము, భవదిష్టమెద్ది? ♦ తెలుపుమనంగన్.

క. దక్షిణకరశోభితమై
యక్షయశక్తిం దనర్చు ♦ నాబొటవ్రేలిన్
దక్షిణగా నిమ్మన్న వాఁ
డాక్షణమ యొసంగె దాని ♦ నంచితభక్తిన్.

గీ. దివ్యభక్తిని దేని సాధింపఁగలిగె
నట్టిశక్తికి నాధార ♦ మగుచు నలరు
దక్షిణాంగుష్ఠమే గురు ♦ దక్షిణముగ
నేకలవ్యుండుగా కొరు ♦ లియఁగలరె?

గీ. వసుధ నేకవీరుండని ♦ వన్నెకెక్కె
నెవ్వఁడా పార్థుఁడాతని ♦ యిష్టగురుఁడుఁ
దన్ను నర్థింపఁ గలమహా ♦ త్వంబుగన్న
యేకలవ్యుని గురుభక్తి ♦ యెంచఁదరమె?

క. గురుభక్తి కళారత్నా
కరతరణము శిష్యజీవి ♦ కావరణంబున్
గురుభక్తి గలుగువారల
కరుదే సకలార్థసిద్ధి ♦ యగుట ధరిత్రిన్.

మక్షికము.

క. నీవెప్పుడేదో పనికే
పోవుదు విపుడేమొ దాహ ♦ ముంగొని నాతోఁ
ద్రావఁగ వేడుకపడుచు
న్నావో? మక్షికము! రమ్మ ♦ నాచెంగటికిన్.

క. త్రాగుము నాతో; నేనెటు
త్రాగిన నటు త్రాగుమీ! స్వ ♦ తంత్రితతోడన్
నాగిన్నెదరికి రమ్మీ!
యీగవ్యము చప్పరింపు ♦ మీ! మెలమెల్లన్.

క. నీమనసు వచ్చినట్లుగ
నీమనుగడ సార్థకముగ ♦ నెఱపఁగ వలదే!
యేమున్నది జీవితపరి
ణామము క్షణకాలికము క్ష ♦ ణక్షీణమె కా!

క. అరయఁగ నీ జీవితమును
మఱి నాజీవితము నొక్క ♦ మాదిరిగానే
పరుగిడుచు నున్నయవి స
త్వరముగఁ దమయంత్యదశలఁ ♦ బడయుటకొఱకున్.

భాగ్యము.

ఎట్టులుండునో నాభాగ్య ♦ మెల్లియను మఁ
గాంచనేర్చుట నాపని ♦ కాదుకాదు
నేనునను దాఁటిపో లేదు ♦ నేఁడటంచు
నవగతంబగుచుండె నా ♦ కదియెచాలు.
మృత్యులోకవేళ నద్దమ ♦ రేయినాఁడు
నెత్తురుహరించి శ్వాసల ♦ నిలుపనిమ్ము
నేనునాలోని మేలిని ♦ ధానమునకు
నేకరణినైన నఁగర్తను ♦ గాకపోను.
కనఁబడకపోవు భాగ్యమా! ♦ కరఁగిపోవు
కనకమా! యూరకేపోవు ♦ ఘనసౌఖ్యపదము!
మెఱపిపోయెడు రత్నమా ♦ మీకునెల్ల
ఱెక్కలున్నవటంచు నె ♦ ఱింగియుంటి.
నెగిరిపోయెడు పక్షంబు ♦ లెఱుఁగఁబడియె
నట్టె ఱెక్కార్చుచును మాయ ♦ మాదురిట్టె
నిట్టివస్తులఁ గాంచుచు ♦ నెప్పటికిని
గూడ నావనిభావించు ♦ వాఁడఁగాను.

ఈప్రపంచకమే వాని ♦ నిచ్చెఁగాన
వానినెల్లను దానెప్పు ♦ డైన ఁరియె
వెండికైకొననిమ్ము పో ♦ విడువనిమ్ము
కాని నా పెన్నిధిని జేర ♦ నైనఁగలదె?
నేనునాయాత్మఁ జూడఁగా ♦ నేర్చినపుడు
నన్నునేఁబూర్ణముగఁ గనుఁ ♦ గొన్నయప్పుడు
నేను నాలోన నానంద ♦ మూనునపుడు
నేనెనారాజ్యమై యుందు ♦ నిశ్చయముగ.

యద్దృశ్యం తన్నశ్యం.

ముద్దులొలికించు చిగురులో ♦ మొగ్గవోలె
దాఁపులను జిమ్మెడు గులాబి ♦ ఘాఘుపగిది
పగటియందుఁ బ్రభాతసం ♦ పత్కరణి
నక్షులనుదన్ను నుదయూరు ♦ గొర్వ్యాఁటల్లు
పాటపాడుచు నెగిరెడు ♦ పక్షిమాదిరి
నల్లనల్లన నీఁదురా ♦ యంచకైతిఁ
దానములఁబాడు వల్లకీ ♦ తంత్రిలీల
విశ్వమంతట నలమిన ♦ వెలుఁగుపోల్కి
లలితపరిమళ మలయూని ♦ లంబలాగు
తొలుకరింబోఁచు శాద్వల ♦ తలమువలెను
కడఁగి క్రొత్తగ మొదలిడ్డ ♦ కథకయిపడి
మలయుమించులఁ దగుమేఘ ♦ మాలభాతిఁ
బుట్టి, కనువిచ్చి, పురిటింటఁ ♦ బొలుపుదెలిపి
చిన్ని నెమ్మని నిగ్గులఁ ♦ జెంగలించి
ప్రెక్కలల్లార్చి, ఊఁ, యని ♦ నిక్కినిక్కి,
తప్పటడుగులఁదాటి తా ♦ తాయటంచు

ముద్దుమాటలఁ బాటల ♦ మురువుసూపి
శరణమున రత్నదీపమై ♦ జన్మసంపుఁ
గాంచి, కులమెల్లఁదనలోనఁ ♦ గలుపుకొనుచు
జీవయాత్రకు నూతన ♦ సృష్టిఁగూర్చి
సంతతులతోడ మెఱయుచు ♦ సంతతంబు
మాఁగి లోకానుభవము తి ♦ న్మ్రంచుకొనఁగ
జగతి నలరారుచుండును ♦ జనుఁడుఁగూడఁ;—
గాని, యోచింపఁ బ్రకృతిం ♦ కలనమునను
ఛాత్రోలంబునఁ దోఁచునై ♦ జంబుగలుగు
సకలమైన చరాచర ♦ సంతతికిని
భవము నాశంబుఁగూడఁద ♦ ప్పనివె సుమ్ము!
మొగ్గవిడిపోవును, గులాబి ♦ పుష్పవాఁడుఁ;
గాంచుచుండఁగనె ప్రభాత ♦ కాలవేగు;
నరుణబింబంబు పడమట ♦ నస్తమించు;
మఱియువిహగంబు గిరగిరఁ ♦ దిరిగిపడును;
ఈదురాయంచ మృతిదరి ♦ కేగియాఁగు;
స్వరములొలయించు తంతువు ♦ సాగితునియుఁ;
వెలుఁ గగిరిపోవుఁ; బరిమళా ♦ నిలమునడఁగు
నెండచే లేఁతపచ్చిక ♦ యెండిపోవుఁ;
గ్రమముగాఁ దుదముట్టును ♦ కథయుఁగూడ;

మాయమగు నంతలో మేఘ ♦ మాలికయును;
కూరుచుండెడు మనుజుండుఁ ♦ గూడఁ జచ్చు.
చావుపుట్టువు లవధులు ♦ జీవితమున
కట్టిజీవిత మొకస్వప్న ♦ మట్టిదగును;
జనన మారసిచూడని ♦ చ్చటికి మొదలు,
చావుఁ దలపోసి తెలియని ♦ చ్చటికి మొదలు,
భూతపంచకమనియెడు ♦ పోగు లెల్లఁ
దడవిపురిపెట్టి కూర్చిన ♦ త్రాడు వంటి
దగునుజీవంబు? క్రమముగా ♦ నట్టె నాగి
బిగిసి బిగ్గరగా నాగి ♦ తెగునుతుదకు.
కానదృష్టంబు నష్టమన్ ♦ గణనఁ జేసి
కొనియదృష్టంబునే దైవ ♦ మనిరి బుధులు.

ముద్దరాలు.

"తెల్లనగు పత్త్రిములమీఁద • నల్లగల్వ
లెవరు చల్లినారే?" యని • యెంతో వింత
ముద్దరా లనుచున్నది • ముచ్చటపడి
కలము బావ యటంచురా • గరితలార!
ముగుద మొగమింత చేసికో • నగద కేల?
బావ యే చెర్వులో దిగఁ • బడెనో గాని
మంచిపూవులఁ గోయఁడు • కొంచెమైనఁ
గొప్పలోఁ బెట్టుకోరాని • కోమలములె?

ముద్దరాలు.

మానసుబడి పెంచుకొనుచున్న ♦ మల్లెతీఁగ
మొగ్గఁ దొడిగిన దని మది ♦ ముదము గదురఁ
గులుకునడకల మట్టియల్ ♦ గులుకరింపఁ
బసిఁడిచిఱుగజ్జియలు తన్నుఁ ♦ బలుకరింప
అలరుమొగమునఁ జెమ్మట ♦ చిలుకరింప
సొగసుచూపుల దిక్కులు ♦ చూచుకొనుచు
నుపవనంబునఁబడి ముద్దు ♦ లొలుకుచుండఁ
బూఁపజవరాలొకర్తుక ♦ పోవుచుండె.
"అలరు బ్రాయంపుజవరాండ్ర ♦ కందఱకును
వయసునను సామ్యమే కానఁ ♦ బడుచునున్నఁ
బ్రకృతియందు భేదంబె చూ ♦ పట్టుచుండు
నహహా! విధిసృష్టినైపుణీ ♦ మహిమ మేమొ!
అలరుదండలకై కొంద ♦ ఱాసపడుదు
రాటపాటలకై కొంద ఱనుగమింతు
రలతిచెలినవ్వులకె కొంద ♦ ఱలరుచుందు
రలకరించుట కొకకొంద ♦ ఱనుమతింత్రు.
ఒకతె యుపవనభవనమం ♦ దుండఁ గోరు

నొకతె నెలరాలతిన్నియ ♦ నుండఁ గోరు
నొకతె పూవుటీరంబుల ♦ నుండఁ గోరు
నొకతె నిలువుటద్దముచెంత ♦ నుండఁ గోరు.
వలపుసకుమించుసిగ్గున ♦ సలరువారు
సిగ్గునకుమించువలపుచేఁ ♦ జెలఁగువారు
వలపొ? సిగ్గో? యెఱుంగక ♦ వరలువారు
నగిపడుచునుందు రిల ముద్ద ♦ రాండ్రలోన."
ఆయతివ పోవుచుండఁ "గో ♦ కో" యటంచుఁ
గోకిలము మావిచివురు మె ♦ క్కుచును గూసె
నపుడెకలకంఠి ప్రియుఁ జేర ♦ నరుగుదెంచెఁ
గాంతకన్నులఁబడె నాపి ♦ కద్వయంబు.
"పట్టపగలె నాథుఁడు తమ్ము ♦ నెట్టఁ బిలువ
నారగింపంగ వచ్చెఁబొ ♦ కాంగి నయును;
ఔర! మగ లెంత సాహసు ♦ లైనఁగాని
మగువ తనసిగ్గు విడనాడఁ ♦ దగునె యిట్లు?
ఎవరో చూచెద రనెడిసి ♦ గ్గెంతసిగ్గు?
ప్రాణవిభుఁ డెంతచనవరి ♦ యైనఁగాని
యప్పు డెంతటియొంటిపా ♦ టైనఁగాని
చెలుతనసిగ్గు తనుదాన ♦ చెరిపికొనునె?
ప్రియునిఁ గన్నత్తి కేళికా ♦ గృహమునందు

నైనఁ, దమిమించుమాపుల ♦ నైనఁ, బైఁట
చెఱఁ గొకించుక మాటుగాఁ ♦ జేసినైనఁ
దరిపఁ గనంజాల నిల్వుట ♦ ద్రమానఁదక్క
నేనొకర్తుక నున్నప్డు ♦ నేఁడు ప్రియుని
చనవునం జేరి యలరింతు ♦ ననిశలంతుఁ
గాని ప్రాణేశ్వరుండు నా ♦ కంటఁ బడినఁ
గ్రిచ్చకొనునెటనుండియోవచ్చి ♦ సిగ్గు."
అనుచుఁ దలయెత్తిచూడక ♦ యలుకపొదల
మాటునం బడి తనపూఁప ♦ మల్లెతీఁగ
కుదురుకొనియున్న సురపొన్న ♦ గున్నకడకు
నాలతాంతన్వ యల్లన ♦ నరుగుచుండ,
వెనుకఁ దూగాడుచుండిన ♦ వెలఁది పైఁట
తలిరుగొమ్మ నొకించుక ♦ తగులుకొనఁగఁ
గాంతుఁ డవుడప్డు పట్టుట ♦ కలదుగాన
సిగ్గునఁ దిరిగిచూడదు ♦ చెలువుఁ డనుచు.
చెలువకును కంపమునఁ జిరు ♦ చెమట వొడమ
కమ్మతెమ్మెర లొలసెను ♦ గమ్మతించు
మలయపవమానహతికిఁ గొ ♦ మ్మయును దూలె
తరుణిపైఁటయుఁ దూలెఁ గే ♦ తనమువోల.
అతిప*కవ్వాడు మరలఁ "గో*" ♦ యని వినఁబడి

యనుఁగు చెలికత్తెనాదంబు ♦ ననకరించెఁ
దరుణి చెలి వచ్చె నని వెను ♦ దిరిగి చూచె
వెనుక నెవ్వరు లేకుంట ♦ విశద మయ్యె.
కోమలాంగికి నెమ్మది ♦ కుదుటఁ బడియె
మరలఁ "గోకో" యనుచు విన ♦ బడియె నంత
వనజదళలోచన యనుమ ♦ దుసకుఁ దిరిగి
మల్లెపందిరికడ సఖి ♦ మణినిగాంచి
అలరుఁబ్రాయంపుమల్లిక ♦ నాత్మసఖియుఁ
దాను దర్శించి మిగుల సం ♦ తసము నొంద
నేఁచి పరుగున వచ్చుచు ♦ నింతలోనె
కొమ్మ భవనమ్మునకు గిరు ♦ క్కునను మరలె.
"వలదు వలదాఁగు మాఁగుమో ♦ చెలువ!" యనుచుఁ
"ఖుడఁతి నాతోడ నసు మ్మాన ♦ యిడితి" ననుచు
నెంతగా బ్రతిమాలిన ♦ నింతి వినక
పట్టుకుచ్చులజడ వెన్క ♦ పాముతోడ
పంతమాడంగ మొలనూలు ♦ వదలి జఘన
సీమ కేగంగ పయ్యెద ♦ చెఱఁగు మరుని
ప్రబలకేతనమనఁ దూలి ♦ పడఁగ నొక్క
పరుగులోన లతాంగి ద్వ ♦ క్స్థమును దాఁటె.
కారణము లేకపోవ దా ♦ కాంతకో ఱుకు

బాళినాయకుఁ డాఘాల ♦ పందిరికడ
నడఁగియుండియుఁ దమకించి ♦ యంతలోనె
ఝొక్కపఱిఁ దొంగి చూచెని ♦ లోపలికి.
మొదలె సిగ్గరికత్తియ ♦ ముద్దరాలు
వలపుపూఁదోఁటలోపలఁ ♦ బట్టపగలు
చెలఁ గనుంగొనుచుండంగఁ ♦ జెంపునెదుట
నిలుచునే సిగ్గు తక్కువే ♦ వలపుకంటె?
చెలువ మది నిండి పెరిసెన ♦ సిగ్గుకంటె
దయితునకును పదింతలు ♦ తమకమున్న
నెట్టులగు? నింత యోపిక ♦ పట్టవలయు
సిగ్గుపోవునుపాయంబు ♦ సేయవలయు.
చతురమతులార! జగతి ల ♦ జ్జాన్వితులకుఁ
బాళిపెంపునొంటిపాటె ప్రి ♦ యంబటంచు
నెఱిఁగి రెండవకంటివా ♦ రెఱుఁగకుండఁ
నిలువుఁడు మనోభవంబుల ♦ నెంచికొనుఁడు.

అరణా గ్రంథములు.

1.	గర్దభస్తోత్రము.	0	0	6
2.	కాలము.	0	0	6
3.	గర్వము.	0	0	6
4.	ఒకస్వప్నము.	0	0	6
5.	అనుమానపురుషులు.	0	0	6
6.	రాజారపిపర్మిట్.	0	0	6
7.	నాటకములు.	0	0	6
8.	నూతనవస్త్రాది.	0	0	6
9.	గురుశిష్యులు.	0	0	6
10.	తండ్రి, కొడుకు.	0	0	6
11.	ఒకచిత్రము.	0	0	6
12.	బాలసుందరి.	0	0	6
13.	వీరబాలుడు.	0	0	6
14.	భారతోద్ధారము.	0	0	6
15.	బ్యారిష్టరు.	0	0	6
16.	ఆలుమగలు.	0	0	6

అరణాగ్రంథములు 0—4—0ల తక్కువ వెలకోరిన చో పంపబడవు. పోస్టేజీ కొనువారే భరించవలెను.

ఇప్పుడుఆర్డరుయిచ్చినవారికిఏప్రిల్ నెలాఖరునకుపంపబడును.

వలయువారు,

బి. వి. రావు అండ్ బ్రదర్సు

నిడదవోలు, కృష్ణాజిల్లా.

అవివాహితులవలయును.

ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము.

నిడదవోలు, కృష్ణాజిల్లా.

ఇందు రెండుమాసములకొక నవల చొప్పున వెలువడుచుండును డెమ్మీసైజున నూఱుపేజీలకారణాలచొప్పున పోస్టేజి మేమే భరించి చందాదారులకును, పోస్టేజిగాక ఇతరులకు 0—8—0 చొప్పున నిచ్చెద. ఎన్నివందలపేజీలనవలలైన ఒకరూపాయికి మించియుండదు. ప్రవేశరుసుముగా 0-2-0యీయవలయును. అన్నియు క్యాలికోబయిండుగల చక్కని నవలలు.

నవలలు.	చందాదారులకు.	ఇతరులకు.
	రు. అ.	రు. అ.
* 1. దుర్గేశనందని.	0—12	1—0
* 2 వసుమతీవసంతము.	1—0	1—8
3. లలితచంద్రహాసము.	0—10	0—14
* 4. మృణ్మయి.	1—0	1—5
* 5. సీతారామ.	1—0	1—8
* 6. నూర్జహాను.	1—0	1—8
7. రాజసింహ.	1—0	1—8
8. మాధవీలత.	1—0	1—5
9. మృణాలిని.	1—0	1—5
11. మనోరమ.	1—0	1—5
11. దురదృష్టవంతులు.	1—0	1—8
12. విషవృక్షము.	1—0	1—5
13. ప్రమదావనము.	1—0	1—8
14. వంగవిజేత.	1—0	1—5
15. నౌకాభంగము.	1—0	1—8

* ఈగ్రంథములు తెనుఁగు హైస్కూళ్లలోని 4, 5, 6, ఫారములకుపఠనగ్రంథములు(Text Books)గా టెక్స్టుబుక్కుకమిటీవారిచే నామోదింపఁబడినవి.

N. B. వసుమతీవసంతము 1916 సంవత్సరము పరీక్షకు ఇంటరుమీడియేటుక్లాసునకు టెక్స్టుబుక్కుగా యూనివర్సిటీవారిచే నిర్ణయింపఁబడినది.

అనుబంధములు

	చందాదారులకు.	ఇతరులకు.
	అ. పై.	అ. పై.
రాధారాణి	4—0	4—0
యుగళాంగుళీయకము.	3—0	3—0
రాజభక్తి.	2—0	3—0
లీల.	3—0	4—0
5. సాధన.	5—0	7—0
6. ఇందిర.	3—0	4—0
7. హారావళి.	3—0	4—0
8. ప్రభావతి.	2—0	3—0
9. మాలతి.	1—6	2—0
10. కమలాకాంతుఁడు.	1—6	2—0
11. పరిమళ.	6—0	8—0
12 రజని.	6—0	8—0
13 నీరద.	5—0	7—0
14. సీతావనవాసము.	5—0	7—0
15. ఉన్మాదిని.	3—0	4—0
16. సంతాపకుఁడు.	4—0	5—0
17. వియోగిని.	3—0	4—0
18. చంద్రసేనుఁడు.	4—0	5—0
19. కృష్ణకాంతునిమరణశాసనము.	6—0	8—0
20. ఆరణ్యక.	6—0	8—0
21. వ్యాఘ్రాచార్యబృహల్లాంగూలము.	2—0	2—6
22. ఉన్మత్త.	2—0	2—6
23. మీరాబాయి.	1—0	1—0
24 రాణీతారాబాయి..	1—0	1—0
25. కాబూలుసాహేబు	1—0	1—0
26. భారతమహిళ.	5—0	7—0
27. భారతీయులయుపనివేశములు.	2—0	2—6